

VOLODYMYR
VYNNYČENKO

LEŽ

NÁKLADEM „VŠESVITU“
PRAHA 1920

BK

V. V Y N N Y Č E N K O

LEŽ^v

DRAMA O 3 DĚJSTVÍCH

Z UKRAJINŠTINY PŘELOŽILA

M. HORBAČEVSKÁ

NÁKLADEM »VŠESVITU«
V PRAZE 1920

ÚČINKUJÍCÍ OSOBY:

Andrij Karpovyč — inženýr.

Natalie Pavlovna — jeho žena.

Karpo Fedorovyč — jeho otec.

Dosja } jeho sestry.
Saňa }

Antin Michajlovýč (Tosj).

Ivan Stratonovyč — spolupracovník A. Karpovyče.

Pulchera — služka.

e

DĚJSTVÍ I.

Velký pokoj, jednoduše zařízený. Na levo blíže hlediště je pohovka. Za ní v pozadí dveře do kuchyně. Mezi dveřmi a pohovkou pianino. V zadní stěně jsou okna na ulici, mezi nimi dveře na balkon. V pravé stěně vzadu dveře do předsíně a do druhých pokojů, blíže k hledišti dveře do pokoje Natalie Pavlovny. Mezi dveřmi kredenc. Uprostřed okrouhlý stůl, prostřený k obědu. Natalie Pavlovna upravuje věci na stole, občas vychází na balkon a dívá se na ulici. Z předpokoje vchází s lahví Pulchera.

Pulchera: Nu, paní, víte, co vám řeknu?

Natalie Pavlovna: Ne, Pulchero, nevím.

Pulchera: No, tak se to hned dovíte. Ať napuchnu jako hora, jestli ještě jednou půjdu k našemu hokynáři. Aby k němu čert chodil, to vám řeknu.

Natalie (smějíc se): Báječně řečeno, proč vlastně?

Pulchera: Právě proto, že mne tak zostudil před lidmi, víc, než kdyby mi byl pomeje na hlavu vylil. „Ty,“ povídá, „jak dlouho ještě budeš u mne brát na knížku? Ty,“ povídá, „zaplatila jsi mi za tento měsíc? Ty,“ povídá, „u žebráků sloužíš a sama jsi se mezi žebráčky zapsala. Ty“, povídá, „jsi stará žena.“ A když tak začal, tak . . . „Dokud“, povídá, „nezaplatíte, nic vám nedám.“ Tak to máte. Ať si k němu chodí, kdo chce, já už nechci . . .

Natalie (vesele): Z toho si, Pulchero, nic nedělejte, jen co dostanu peníze za hodiny, pak všechno zaplatím. A octu nedal?

Pulchera: Nedal, aby ho čert vzal. Řekl: „Nic vám nedám.“

Natalie: Ten je zlý. Nu, neškodí, budeme dnes bez octa. Mohli bychom jej i za peníze koupit, ale nyní je již pozdě. Hned přijedou z nádraží. Jděte Pulchero, ať boršč nepřekypí. To by nám Andrij Karpovyč dal. Musíme hosty přjmouti, jak se patří. (Jde na balkon.)

Pulchera: A domovník zase o činži upomínal. „Když nezaplatíte,“ povídal, „policií vás vyhodit necháme.“

Natalie (se směje): Ale jděte, to je starost s nimi.

Pulchera (mlčky se na ni dívá, pak jakoby zlostně): A zase se smějete. Proč, smím-li se ptát?

Natalie (se ještě více směje).

Pulchera: Nu hleďme, tam kde by se mělo plakat, vy se smějete, a tehdy, kdy by se mělo smát, vy pláčeete.

Natalie: A viděla jste mě alespoň jednou plakat?

Pulchera (rozmýšlí se udiveně): Ba ne. Na mou duši, neviděla. A Pán Bůh ví, že neviděla. Druhý rok tu sloužím, a ani jednou jsem neviděla . . . Nerozumím vám, paní. Nu, dej Bůh, abyste do smrti neplakala. Tak octa není třeba? (Je slyšet zvonek.)

Natalie (trhne sebou): Snad jsem jich nepropásala? (Běží do předpokoje. Je slyšet její a mužský hlas. Vchází Natalie Pavlovna a Tosj. Je mladý a hezký. Pohyby rozházené, netrpělivé. Často pohazuje dlouhým a hustým vlasem. Usedá na pohovku a zamračeně hledí k zemi, očividně chce něco říci.)

Natalie: Myslela jsem, že to naši z nádraží.

Tosj (zamračeně): Dobrý den, Pulchero.

Pulchera (jdouc do kuchyně): Dobrý den, mladý pane.

Tosj: Ještě nepřijeli? Já jen na chvilku.

Natalie (sedajíc k němu, něžně vesele, trochu posměšně): To se rozumí, na chvíli. Moje koťátko vždy jen na chvilku, na kratininkou chvilinku. (Vášnivě běže jej za hlavu a líbá.) Můj hochu jediný.

Tosj (vyprostuje se): Není třeba, Tasjo. Proto jsem nepřišel.

Natalie: Vím, již po tváři vidím, že jsi přišel s nějakým pevným, rozhodným záměrem. Že ano, kotě?

Tosj: Prosím tě, zanech toho tonu. Chci mluvit vážně.

Natalie (jakoby salutujíc): Poslušně hlásím ...

Tosj (zlostně povstává): Nu, pravím ti, toť naše poslední shledání. Když chceš, aby bylo... aby bylo tohoto... druhu, tedy... prosím.

Natalie (také vstávajíc přichází k němu, lichotí se): Můj hošík se na mne hněvá, že jsem včera ne-přišla? Miláčku, měla jsem včera tolik práce. Ty hodiny, pak bylo třeba vše připraviti k příjezdu otcovu. Pak bylo Andreji z rozčilení trochu špatně.

Tosj (rázně se vyprošťuje): Nu ano, věděl jsem to. „Andrejovi bylo špatně“..... Ach, nech mne! Právě jsem ti přišel říci, že to tak dále nepůjde. Nemohu! Opravdu nemohu! Buď Andrij nebo já! Můžeš se jak chceš posmívat, moje povinnost je říci ti to a ty si třeba tanči. Vím, že tobě jest naprosto lhostejno, rozejdemeli se..... Máš na mysli jen smích a hlouposti. Ale já nemohu!

Natalie: Koťátko, nekřič tak hlasitě, Dosja je doma, může to slyšet.

Tosj: A říci to Andreji, že? A Andrij dostane

záchvat a.... Nu, to se rozumí, Andrij, budoucí znamenitost, Andrij, veliký ukrajinský chemik — mechanik — nebo čert ví co, a já? Nešťastný student, dočista neznámý básník.

Natalie: Ty's moje kotě, mé potěšení.

Tosj: Nu, tak tedy, tvé potěšení ti oznamuje, že nemá již sil trpěti takový poměr. Slyšíš? Nemá! Věčná lež, věčná krádež chvilek. Podlé, ohavné! Ctím Andrije, ale nenávidím ho, protože ho obelhávám. A k tomu to hloupé postavení, bratranec! Co může být pitomějšího než bratranec? Co? Nevím. Každá dámička, která svého hiupáka muže klame, hned si najde „bratrance“. Ani jsme se nezmohli na originalitu a nevymysleli si něco lepšího než bratrance.

Natalie: Děťátko. Hloupá lež je vždy pravdě nejpodobnější.

Tosj: Nechci žádné lži!

Natalie: Pst. Nekřič přece tolík.

Tosj: Nechci! Proč mám lhát? Proč? Proč mám celé večery běhat jako blázen po čtvrti, vyhlížet, krást si nějaký polibek, červenat se, mučit se pro něj? Z jaké příčiny, ptám se. Máš tě rád, ty mne máš ráda. A oč se jedná konečně? Ach vím, zase začneš o soucitu, svatém soucitu... Andrij byl tak nešťasten, tys jej pozdvihla, dala jsi mu nových sil, tys jej udělala učeným, právě pracuje nad velikým vynálezem, dá lidstvu veliké hodnoty. Nelze ho opustiti, neboť zhyne, dostane hned záchvat paralysy, čerta-ďábla. Ty jsi vzala na sebe obět lásky. Že ano?

Natalie (něžně naň hledíc s radostným, veselým souhlasem kývá hlavou): Ano.

Tosj: Ty přece stále jen žertuješ! Ale já mluvím bez nejmenší chuti žertovat. Nu, můžeš. Pravím ti, že vše je lež! Nic více! Rozumíš, celá ta svatá sou-

citnost je lež, hloupost a nic více. Je ti třeba mladého, zdravého milovníka, neboť tvůj muž je nemocen. Ale on brzo učiní vynález a dostane za to velké peníze. Pak budeš moci žít v pohodlí. A rozumí se, že je nepohodlné, zaměnit za to jakési živoření s chudým studentem. Hle, toť je celá tvá obět a soucit. Ano, ano. A milovat. Ty nemiluješ ani mne, ani jeho, jen sebe, prosím, nepřerušuj mne — ačkoliv teď své síly věnuješ hodinám a živíš celou rodinu. Umíš právě jen dobře počítat. Ty svého dosáhneš. Já nemohu být... být jakousi hračkou pro paníčku, která má muže. Ale i to... což já vím, zda s ním nežiješ jako s mužem? Což se mohu vyznati v té lži? Snad prostě potřebuješ jiného muže.

Natalie (vážně, tiše): Počkej, ty vše to, ... věříš tomu opravdu, co mluvíš?

Tosj: Což vím, čemu mám věřit? Vím, kde končí lež a začíná pravda? Mohu to snad vědět? Je-li u tebe lež zásadou, jak mám vědět, že mne neobehláváš? Odkud?

Natalie: Kotě, proč tebe obehlávat?

Tosj: A což pak to vím? Snad také ze soucitu. Jenže já nepotřebuji soucitu. Nepotřebuji! (Chytá se za hlavu.) Hlavně... ta strašná upřímnost lži. Právě — upřímnost. Po žhoucích, vášnivých objetích se mnou, po palčivé něžnosti, ach, palčivé... bolestné, přijdeš domů a miluješ Andrije. A jak? Jak? S takovou něžností a upřímností, že já... já hořím studem... zmírám bolem... Nerozumím. Jak chceš, nerozumím ničemu, ni čárky z toho všeho nechápu. Jak můžeš? Jak to dokážeš, že se ani nezačervenáš za mé přítomnosti? Jak můžeš dvacet, deset i pět minut po schůzce se mnou s takovou starostlivostí, láskou, něžností starati se o něj, dívali se mu do očí,

lhát mu, necítit trochu výcitech, ani trochu. Hle, co mne nejvíce ze všeho trápí. Ano, ano, to mne ze všeho nejvíce trápí, když to chceš vědět. Tys buď neobyčejně neduševní, surová, tvrdá..., ano, ano, vše to jsem v těchto nocích promyslel a chci ti říci, že buď jsi obzvlášť primitivní člověk, nebo... nebo, ať mne čert vezme, jestli z této motanice aspoň něčemu rozumím! Jedno vím, jedno! Že tak dále nemohu žíti. Nemám pokoje. Řekni mi, co chceš, co chceš, pověz mi, že mne nemáš ráda, že je ti toliko třeba muže, že jsi si ze mne tropila žerty, co chceš, jen pravdu, slyš, jen pravdu mi řekni.

Natalie (smějíc se): A ty snad uvěříš, že je to pravda?

Tosj (bezládně): Pravda... ty dle své theorie umíš tak pravděpodobně lhát, že doopravdy není možno věřiti... Je tu jediné východisko: Opustíš Andrije a půjdeš se mnou. To je jediné východisko!

Natalie: Ale, chlapečku, ten jediný důkaz ti přece nemohu dát!

Tosj: Proč?

Natalie: Ach, koťátko, vracíme se zase k dřívějšímu.

Tosj: Soucit.

Natalie: Soucit, Tosíku. Ostatně u tebe se dostavují často takové nálady a zrovna tenkráte, kdy je zhola nemožné, cos podobného provést. Nu, uvaž sám... Počkej, a ty ten jediný důkaz požaduješ ode mne ihned? Vid'?

Tosj: To se rozumí!

Natalie (smějíc se): Nu, rozumí se, okamžitě! Abych běžela v téhle zástěře. Vid', a to právě v té chvíli, kdy Andrij do svého bytu přiváží si starého otce a sestru, kdy stojí na prahu uskutečnění své

dlouholeté tužby. Podívej se, koťátko. Patnáct let sní o tom, dáti svému otci trochu, trošičku klidu. Rozumíš, takovému ubohému dědouškovi, který celý svůj život za pluhem chodil, na svátky jedl houstičku s chlebem a před každým dlouhým kabátem smekal svou roztrhanou čepičku. Rozumíš, kotě? Patnáct let sní, že už už se postaví trochu na nohy a vezme k sobě otce a sestru. Neviděls jich? Nu ano, nemohl jsi jich viděti. Viděla jsem je tenkrát, když jsme se s Andrijem vzali. Děťátko, řekneš, že i to je lež, ale přece ti povím: poznala jsem na jeho otci poprvé, jaký může býti soucit. Andrije jsem si brala, řeknu pravdu, z pýchy, z abstraktní lásky, z lidskosti, nu, hle, z takové, z jaké — nezlob se, píšeš někdy sociální verše. Věděla jsem, že má Andrij velké mathematické nadání, nu a chtěla jsem jím dát lidstvu „nové hodnoty“. Hle, jako řekneme, revolucionáři jdou na smrt, obětovati se za své druhy. Šla jsem se též obětovat. A když jsem uviděla jeho otce a sestry, ... je to směšné, kotě, ale chtělo se mi kleknouti na kolena před jeho otcem a umýti jeho nohy a usušiti svým vlasem. (Dojatě:) Nevím, snad někdo neuvidí nic zvláštního v tom člověku, ale nemohu se dívat na toho „dědečka“ bez bolestného, palčivého součitu.

Tosj: Což on je mrzákem?

Natalie: O ne, on ... on ... — jest uštvaný životem! On je rolník — On je strašně podoben mému otci ... Hle, toť asi nejdůležitější ze všeho. Chci, aby ses na ně podíval ... (Běží na balkon, dívá se a vrací.) A ty, kotě, ty můj citlivý, rozumný, zlatý chlapečku, žádáš, abych vzala čtvero lidí na prahu splnění jich tužeb a hodila je na zem, do bláta? Přeješ si toho?

Tosj: A ty jim chceš lží dátí štěstí?

Natalie: To jest jedno! Ó, lidem, kotě, není vůbec

třeba pravdy či lži, jim je třeba štěstí, rozumíš, štěstí, klidu! Když to může lež dát, ať žije lež! Ať žije! Tak tedy (lisá se k němu a směje se) na příklad takový ne-pokojný, takový silný, takový svěží člověk jako... někdo... a ten chce... klid. A co dává klid? Pravda, tak lidé zvykli myslet! A tak jen dávej pravdu! A když dám svému koťátkovi takovou lež, která mu dá klid, tu snad jí nepřijme? Ne?

Tosj: Ne.

Natalie (se směje): Jedině pravdu? Ne, můj krásný hochu, povím ti pravdu. Ty jsi má radost. Slyšíš? Ty jsi můj smích, moje světlo v životě. Ty jsi má láska i radost, ty jsi to, bez čeho člověku a ničemu živému na světě není možno žít. Toť hloupost — sebeobětování bez radosti. Musí se brát, aby se dávalo. Hle, u tebe beru a jiným dávám. Víš, jako rostlina u slunce běže a dává umořenému, ubohému zvířátku. Rozumíš, mé slunéčko?

Tosj: Je to pravda?

Natalie: Pravda.

Tosj: Ale jak tomu mohu věřit? Jak to mohu věděti? Což je tak těžko mluviti! Obzvláště tomu, kdo myslí, že se může lhát, aby to bylo podobné pravdě?

Natalie: A dávalo radost, koťátko.

Tosj (vzkypěv): Ale pro mne není radosti, neboť nevěřím, že je to pravda. Nevěřím, nevím, o všem pochybuji! Slova, slova, prázdná slova. Chci skutky!

Natalie (lichotivě): Báječné! Což to není fakt, když jsi plakal doma tam u skříně, a já jsem se tě ptala po příčině a ty jsi odpověděl, že „štěstím“. Není to fakt? A to není fakt, že jsi napsal takovou řadu prací, jaké snad nikdy již nenapíšeš? Není to čin, jsou to slova? Což neprožíváš denně muky i radosti, což jen jedině opravdovým životem? Což ty, můj

ohníčku, nepůjdeš ihned domů a nevleješ svou bolest do slov, jimiž se bude srdce svírat? Ne? Co chceš? Klid chceš. Chceš, abych šla s tebou, abychom najali byt a zařídili se. Nu, a co dále? Budeš klidný. Nebudeš běhat, očekávat mne, rozčilovat se, mučit se, a celé noci nespát. A nebudeš žít. Nebudeš-li trpět, nebudeš se ani radovat a nebudeš pak ani lidem rozuměti. To chceš? Ano?

Tosj (mlčí).

Natalie: Nu dobře. Udělám to. Budu zrovna tak jako nyní celý den běhat po hodinách a večer, místo toho, abych se osvobodila od všeho temného, nudného, žalostného a pospíchala s rozjařením ke svému jasnému sokolu, budu se klidně vracet do svého bytu, kde mne očekává a snad ani neočekává, neboť ví, že přijdu — muž se samovarem a nudou. A toto „štěstí“ zakoupeno bude za cenu těžkého, skutečného strádání čtyř lidí. A jakého strádání. Andrij se stane idiotelem. Vždyť mu to hrozí. Sestra jeho stane se úplně hadrem v rukou lidí. Druhá, jež přijede, stane se zamračeným nepřítelem lidí. A otec?... Ne, Tosjíku, ne, moje slunéčko, nebudeš toho chtít. Ne, ne. Proč bych tě milovala, kdyby tomu tak bylo!

Tosj: Nu dobře, nechť... Ale dlouho to tak jítí nemůže! Snad nemyslíš až do smrti lhát? Což se ta lež neodkryje? Snad již nyní je podezření. Co potom?

Natalie: Ne, neodkryje. Když člověk chce, vše může učinit.

Tosj: Jaký to nesmysl! Hle, ihned může vejít Andrij a já tě obejmu a konec.

Natalie (usmívaje se): Oj, a k čemu jest lež? Myslím, že není možno přesvědčit člověka, že tohle není stůl, nýbrž gramofon? Což se nedají lidé hypnotizovat?

Tosj (vyskakuje): Tak ty jsi mne právě jen hypnotisovala?

Natalie (hlasitě se smějíc): Věděla jsem to. Věděla jsem, že hned vzplane. Holoubku, možná, že jsem vše to říkala jen proto, abych uviděla, jak vzplaneš. Mám to tak ráda u tebe, když ty tak fff a už hoříš. Což, takového člověka je možno zhypnotisovat? Hypnotisuji se nemocní, slabí, ubozí. Ale ty? Proč?

Tosj (chytá se za hlavu): Ne, já v té motanici hlavu ztratím. Nic nechápu! Kde je začátek, kde konec, kde

Natalie: Co tak dlouho nejdou? (Běží na balkon, vyhlíží.) Ó, a již i Ivan Stratonovyč jde. Hošíčku, není třeba se tak rozčilovat, a ty jsi vždy tak rozčilený u mne, že se vždy až třesu, když jsi s námi. Také čekám, že něco vyvedeš, snad Andrije za hrdlo chopíš. Ivan Stratonovyč ihned přijde, pojď, posadíme se jako příbuzní a budeme očekávat hosty.

Tosj (bera čapku): Půjdu domů.

Natalie: Ne, miláčku, budeš s námi obědvati. Podíváš se na hosty. Saňa se ti musí líbit. Ona je také strašně pravdivá. Víš, udělat z vás párek, — jenom že jest velmi skeptická vůči životu.

Tosj: A proč jsi Dosji a Ivanovi tu . . . nepravdu povídala, že je do ní zamilován?

Natalie: Ne, že je do ní zamilován, to jsem nepovídala. To by byl příliš náhlý přechod. Řekla jsem „,libí se mu“.

Tosj: Je to pravda?

Natalie: Což já vím? Snad se líbí, a snad ne. Ačkoliv se urazila, zdá se, že ani nevěří ani . . . a přece je jí to milé. A ona, kotě, tak potřebuje příjemnosti. Nutno ji zalévat. Víš, jako uvadlou, bílou lilií.

Tosj: Lží zalévat.

Natalie: Ne, příjemnou vodičkou.

Tosj: A pak vzít a zašlápnout? Ne?

Natalie: Nač?

Tosj: Pro boha. Vždyť ona jasně vidí, že Ivan Stratonovyč je zamilován do tebe, a ne do ní.

Natalie (křížuje ho, smějíc se): Co—o?

Tosj: Ach, Tasjo, k čemu také jsi zde? To je přece vidět. On se na tebe někdy tak dívá...

Natalie: Kotě, dosti. Zamilování jsou do mne domovník, pes Rjabko, všichni, neboť se na mne všichni dívají. To se ví, podle tebe jsou do mne všichni zamilováni. Ovšem, jinak to ani nemůže být.

Tosj (zádumčivě, pochmurně): Ne, on je do tebe zamilován. A dokonce i cosi pozoruje, mezi námi, (zdvihá hlavu) víš, to se jen tak neskončí.

Natalie: Skončí se tak, jak se skončí. Není příčiny na to myslit. A víš co, koťátko, raději se nezlob. Tento týden měj trochu strpení, když nebudu moci k tobě přicházeti. Ano? Tak budeš míti strpení, mé zlatíčko? Budu totiž míti plno práce. Víš, že jsem vzala tu hodinu. Holoubku, nemohla bych jinak.

Tosj: Nu ať! Ať jde všechno k čertu a víc už nic. S bohem, nemusíš už vůbec přicházet. (Podává ruku.)

Natalie: Fr, fr, můj ohníček . . . (Drží jej za ruku.) Což jsem řekla, že vůbec nepřijdu? Zaběhnu na chvilku. A to ještě jen pro první dobu, dokud hosty neusadím. Kotě, nesmíš se zlobit na svou Tasju. Není proč, vidě že ne? Můžeš si trochu zabručet na mne, ale hněvat se nesmíš. Ne. A hle, ještě něco . . . Nebudu, děťátko, tak vztekly před Andrijem. Můžeš se s Ivanem Stratonovyčem hádat, ale Andrije . . . nu, nu, už se zase urazil . . .

Tosj (chladně): Nemám příčiny se urážet! Neboj se, já tvého Andrije nezakousnu . . . S bohem. (Zvonek.)

Natalie: Kotě, budeš s námi obědvat. Vidě? Nu, buď přece tak hodný ... to asi Ivan Stratonovyč zvoní. Nemrač se, mé slunéčko. Slunce má býti vždy jasné. Tak si sedni. Sedni a věř, že já ... tě mám ráda.

(Objímá mu hlavu a žhavě líbá, a běží otevřít. V tu chvíli se dveře otvírají a vchází Ivan Stratonovyč a Dosja. Ivan Stratonovyč, mladý, 30 letý člověk chmurný, zavály a snědý, ma tmavohnědý plnovous.)

Natalie (se smíchem): A vám otevřela Dosja a já vám běžím otevřít. A víc nikdo nepřišel?

Ivan (s chmurným žertem pozorně se dívaje na Tosja a Natalii): A já se vám zdám málo?

Natalie: O, když jste vy se mnou, tu mi již není nikoho zapotřebí. Já jen tak ze zvědavosti.

Ivan: Ne, já nemluvím o sobě. Nazdar, básníku! (Zdraví se s Tosjem.)

Tosj: Dobrého zdraví, chimiko! .

Ivan: Jak? Chimiko? Jakou je to řeči? Ukrainsky asi? Šfastní ti ukrajinští básníci, pro ně nejsou žádné zákony.

Natalie (celou tu dobu se dívá na ulici): Nu, co dělají tak dlouho? Snad nepřijeli? Snad se něco stalo?

Ivan (nalévá do kalíšku kořalky, vypije ji a zakusuje kouskem chleba): Hned přijedou. To přece jen není tak lehké, jako vymyslit nové slovo, Natalie Pavlovno.

Tosj (se směje): Anebo učinit velký objev v mechanice.

Ivan (zkřiviv ústa): Fi, jste dnes jaksi na kyselo, jaksi špičkujete! Něco nového raději.

Dosja (upravuje věci na stole, tiše): Opět se chytli.

Ivan: Bohužel, Fedosjo Karpovno, musíme se zase pustit, neboť Antin Michajlovych jest dnes v neobyčejně smířlivé náladě.

Tosj: To vy jste tu náladu na mne poslal..

Ivan (mlčky naň pohlíží, usmívá se a odchází, sedá k pianinu, neuměle hraje doprovod a zpívá): Hej, ne šumi luže, zelený bajrače — neplač, nežuri sja, molodyj kozáče. (Dívá se na Tosja, který zamračen chodi po pokoji.)

Natalie: Hurá! Jedou! Dosjo, jedou! (Běží k balkonu do předpokoje. Dosja za ní.)

Ivan (vstává k Tosjovi): Vy jste přece chystal uvítací verše? Ne?

Tosj: Jděte k čertu!

Ivan: O, vy dokonce nejste u vytržení, že přijíždějí „příbuzní“.

Tosj (naň hledí).

Ivan: Já bych na vašem místě celou báseň vytrobil. „O vy kteří . . .“ checheche.

Tosj: Slyšte, vy kyselino . . . Nemám právě chut k žertům, ale když si to tak tuze přejete, mohu zažertovat. Jen abyste pak nelitoval!

Ivan: Ach, po takové předmluvě já nehraji. S básníky, když nemají chuti žertovat, jsou nebezpečné žerty. Ustupuji. Uctivě ustupuji a prosím za laskavé prominutí. Příbuzní vaši již jdou . . . mlčím . . . mlčím . . .

Tosj: Jste dnes jaksi velmi povídavý!

Ivan: To jsem si s vámi roli vyměnil. (V předsíni je slyšet výkřiky, zvuk hlasů, libání. Vchází Andrij Karpovyč, za ním Karpo Fedorovyč, Saňa, Natalie Pavlovna, Dosja. Všichni radostně rozechvěni.)

(*Andrij*), 40letý, hubený, shrbený, šaty na něm pytlavité visí, je velmi nehezký s velkým červeným nosem a bledou tváří. Oči tiché zářící, neobyčejně laskavé a rozumné. Karpo Fedorovyč je velmi podoben synovi. Oblečen selsky. Oči jeho mají výraz ulekané pokory, snášlivosti a nesmělosti. Cítí se nesvým, kráčí nesměle, nemotorně, stále se stydí a utírá si pot s obličeje. Jen někdy s bojácnou láskou pohlíží na děti. Saňa velká, hezká, ještě mladá dívka, s velmi chmurným obličejem a očima, které z podlebi dívali se na vše jakoby přísně, lhostejně. Drží se zpříma, oblečena je po městsku.

Andrij: Nu hle, otče, jste již doma, ... jste již doma ... Nyní vše... hle i oběd na stole, ... che-che-che ... I celá naše rodina ... toť náš příbuzný, bratranc Nataliin, básník, víte, skládá písň, báječné písň ... Jednou jsme... Výtečný člověk... se-znamte se... toť můj otec, Tosjo, prosím, mějte jej rád a milujte jej, jak říkají Rusové. (Šťastně se usmívá. Tosj mlčky se skloní a podává Karpovi Federovyči ruku. Tento s nejistým úsměvem mu ji tiskne a praví:) No, těší mne, jsem rád ...

Andrij: A tento otče, toť můj společník... Pracujeme spolu nad strojem ... Zevnějškem je trochu chmurný, ale srdce má výborné ... che-che-che. Báječné srdce ... Lidé s obličejem pošmourným často mívají srdce veselé ...

Ivan (podává ruku, vážně hluboce se sklání): Ne společník, ale pomocník vašeho syna.

Karpo: Jsem moc rád... odpuště... těší mne ...

Andrij: Nu, a nyní můžeme obědvat. Se sestřičkou jste se již seznámili? Uf, jaké to mračno, ... a srdce též zlaté... Povídám, pánové, že za tím mračnem schovává se krásné slunéčko. Krásné. Nu, ceremonie se skončila, Talinko, snad by se mohlo již obědvat?

Natalie: A snad abyste se po cestě trochu umyli... Otče, chcete se snad umýti? ... Tak... co ...

Saňa: Já bych se umyla.

Natalie: Tedy výborně. Ve vašem pokoji je vše připraveno. Pojďte, otče, se mnou. (Lehce jej objímá) Dosjo, je tam vše?

Dosja (šeptala si se Šaňou): Vše, já ihned... Pojďme! (Béře Saňu a vyprovází ji.)

Andrij (vzrušeně chodí pokojem, přichází k Ivanu Stratonovýci, zase k Tosjovi, hladí jej po zádech

a stále se radostně usmívá.): To znamená, že u nás přibylo lidí... Náš pluk se zvětšil, jak to kdesi zpívají, *Tesjo, viď? Neviš?*

Tesj: Ve staroslovanské písni...

Andrij: Ve staroslovanské? Krásné jsou ty staroslovanské písni... Krásné... Jenže jsem je už zapomněl... Krásné... My Ukrajinci jsme starší Slované, než Rusové... Starší, čistší... Oni jsou smíšeni s Finy. Nesouhlasíte, Ivane Stratonovyči? (Hlázdí jej po zádech.)

Ivan (usmívá se): Zcela souhlasím. Jenže se mi zdá, že i Rusové jsou výborný národ.

Andrij (se zápalem): Podivuhodný, výtečný národ. Znamenitá národnost, prostě znamenitá. A den, pánové, jaký je dnes báječný? Co? Básníku, oslavujte den i slunce... Jak pak je to:

Sláva... Sláva

chrtům, honcům i psářům.

Nu, zde je tečka, a kde je tečka, tam je konec... chachacha. Jsem, pánové, dneska trochu přeplněn. A lenoch, lenoch úžasný. Od rána již zahálím. Nadáváte velmi, Ivane Stratonovyči? Velmi? Ztracený den? Neškodí, nahradím to. Teď to vzkypí. Hlavu na to sázím, že za týden odevzdáme do komise motor.

Ivan: Když hlavu dáváte, tedy to jistě odevzdáme.

Andrij: Dám, dvě hlavy dám.

Ivan: Čí? Moji a vaši? (Vchází Natalie.)

Andrij: Cha-cha-cha Ne. Mou i (ohliží se) a hle čí... Hle čí...

Natalie (se zářící tváří): Co se stalo?

Andrij: Tasjo, povídám, že za týden odevzdáme motor komisi. Sázím dvě hlavy, že jej odevzdáme. Mou a tvou. Pravda, že odevzdáme. Dáš na to svou?

Natalie: Dám.

Andrij: Hurrá! A ještě za týden, když dá Bůh, snad i zálohu maličkou nám naši kapitalisté belgičtí povolí. Povolí, Ivane Stratonovyči, co?

Ivan: Když dáte hlavu na to, že povolí . . .

Andrij: Cha-cha-cha. Dvě hlavy dám. A skutečně, vždyť oni jsou již do posledního šroubku s naší prací obeznámeni. Což jim? Zkusili a hned uzavřeli smlouvu. Oho, čertova Belgie přece nám zaplatí . . .

Natalie: Aďo, Aďo . . . Klídněji, klídněji, sice ti dám mokrý ručník na hlavu. Příliš jste se rozjařili. Podívejme se naň, jak se dnes rozpoval.

Andrij: Talinko. Dnes je přece den . . . (Bére její ruku a horoucně ji líbá.) Ty sama víš, . . . i já ti na něj nikdy nezapomenu. Nu, dosti . . . Nebudu již . . . Což naši cestující? Myjí se? Ať přijdou honem.

Natalie: Hned, hned . . . (Vchází Pulchera) Vida, i Pulchera . . . Přineste, Pulchero, boršč, hosté již přijeli.

Andrij: Přijeli, Pulchero, držte se, budete mít o dvě osoby více ke stolu.

Pulchera: I sláva Bohu. Jen aby bylo z čeho, to třeba pro celý rod budu vařit . . .

Andrij: Bude, Pulchero, bude. Ještě trošku a pak bude tolik, že i . . .

Pulchera: I sláva Bohu . . . Vždyť teď už . . .

Natalie: Podávejte na stůl, Pulchero, podávejte. Hle již jdou naši. (Pulchera odejde.)

Andrij: Výtečná žena. Výtečná. A hle, tu jsou již naši pocestní. (Vchází Karpo Fedorovyc, Saňa, Dosja.)

Natalie: Nu, teď se můžeme posadit. Pánové, sedněte, kam kdo chcete a já vedle tatínka. Otče, posadíme se sem, ano? Aďo, ty ná druhou stranu..

Andrij: Znamenitě, znamenitě. (Natalie Pavl. něžně posadí Karpa Fedorovyc a sedá si vedle něho. Všichni se usazují.)

Ivan (k zamračenému Tosjovi): A my spolu — vedle sebe, není-li pravda? Jako věrní druhové, nerozluční přátelé. (K Saňi:) Víte, my jsme (ukazuje na Tosja) jako ryba a voda, kam jeden, tam i druhý. (Saňa občas na ně nedbale, chmurně pohlédne. Stále pozoruje Natalii Pavlovnu.)

Tosj (ostře): Řekl jsem vám, že k žertům chuti nemám.

Natalie (dívá se neklidně v jejich stranu): Pánové, nalévejte kališky. Vypijete, otče?

Karpo (cíti se očividně nesvůj; pozorně odsunuje ubrousek, neví kam má dát ruce): Zaplať Pán Bůh... Já bych rád... snad... snad tento, snad v kuchyni poobědval...

Natalie (trapně dojata): O, otče, ne, co vy to — Holoubku. Ach. Co vy to — (Saňa kouše rty a prudce odsunuje talíř.)

Andrij: Otče, nu, co vy to pravíte...

Karpo (provinile): Nejsem zvyklý... ještě něco rozbiji.

Natalie: I rozbijte. Holoubku. Ach můj Bože. Nu, dost už. Otče, vždyť jste mezi dětmi... Dosjo, pro Boha, zavolejte Pulcheru. (Dosja vstává a jde, proti ní vchází Pulchera.) Pánové nalévejte. Napijeme se vína a... Aďo, nalij mi, chci se též napít...

Andrij: Znamenitě, znamenitě! Vy již naléváte. Nu, nalévejte tedy, Ivane Stratonovyči. A i borščík jest znamenitý, otče, boršč vaří naše Pulchera. Tady jsou naši hosté, Pulchero... Tatínek náš i sestřička...

Pulchera (s borščem v rukou, postaví vše na stůl i klaní se): Dobrého zdraví. Žehnej Bůh vašemu příjezdu.

Karpo (se kloní): Díky... díky...

Andrij: Tak, nejdříve se napijeme... A pak

boršče... (Bere kalíšek, Natalie Pavl. dává Karpu Fedor.) Nu, pánové... chci proslovit malou řeč. Vy už mi odpuštěte, nemohu se zdržet. Je to můj dlouho očekávaný den. Já, pánové, neumím pěkně hovořit... Ale to je jedno. Tak chci tedy jen říci, že za všecko to potěšení, jaké má právě naše rodina, musíme poděkovat, hle, komu (Ukazuje na Natalii Pavlovnu.) Otče, hle, kdo je naše živitelka, hle, kdo naše.... Tasjo... Tasjo.... mlč dnes, mlč. Kdyby, otče, nebylo tohoto našeho slunce... co bychom sí...

Natalie: Ano, protestuji.

Andrij: Žádné protesty.

Pulchera (stojí, zkříživši ruce): Skutečně, je to pravda.

Andrij: Že je to pravda, Pulchero?

Pulchera: Skutečně, živitelka jest... nu, dej vám Bůh zdraví a vše ostatní.

Natalie: Já nechci, Aďo, co je to za plácání! Na zdraví našich drahých hostí! Na zdravi! (Pije.)

Andrij: To se rozumí, ale já přece aspoň skončím řeč. Nu, když tak, tedy na zdraví celé naší rodiny. Ivane Stratonovyči, pokládám vás za člena naší rodiny.. A vás, Tosjo... jím učinil Bůh sám. Na zdraví, mnoho... (Tosj rázně povstává, chce něco říci.)

Natalie (pohlédla znepokojena na něho a radostně, vesele křičí): Hurá! Na zdraví, otče! (Tosj běže kalíšek a s úšklebkem pije. Sedá.)

Ivan (k Natalie Pavl.): Natalie Pavlovno. Vy jste to překazila Antonínu Michajlovyci, on chtěl také řečnit.

Natalie: O prosím za odpuštění, tatíčku, naleji vám boršče. Tosjo, buďte Saniným kavalírem.

Saňa (pojednou vstává, jakoby jí bylo velmi bolestně, svrašťuje obočí, jde k Natalie Pavl., schyluje se a líbá jí ruku. Všichni jsou udiveni).

Natalie: Saňo! (Udivena, ale ihned ji líbá a objímá, Saňa odchází na své místo a se stejným výrazem sedá.)

Andrij: Co to znamená? (Saňa mlčí.)

Dosja (popletena): To je... Hle jaká... Smím to říci, Saňo?

Saňa (hrdě): Mohu to sama říci. (K Andriji:) Psala jsem Dosji, že se mi Natalie Pavlovna nelibí... Myslela jsem, že... nevěřila jsem, že má ráda tebe i... nás. Dosja mne hubovala pro to. Napsala jsem, jak uvidím, že to není pravda, že přede všemi jí ruku polibím. Toť vše. (Začíná jistit.)

Andrij (trochu popleten, ale radostně): Hle překvapení. Tasjo, vidíš jaké jsme vzbudili myšlenky v těch hlavičkách? Co? Nu, sláva Bohu, sláva Bohu!

Natalie (vesele): To znamená, že my nemáme tajemství.

Andrij: Proto vypijeme ještě jednu. Pravda, otče?

Natalie: Nu — nu, někdo vypije a někdo nesmí. Víš, ručníček, víš?

Andrij: To, otče, má žena mne tak uklidňuje.

Karpo (opakuje jednotlivá slova): Aha, uklidňuje...

Andrij: Mně, víte, škodí, když se něčím rozčilím...

Karpo: Škodí... nu ano, škodí...

Andrij: Dostávám horečku a je mi špatně... Tu moje žena běže mokrý ručník a...

Karpo (pokyvuje): Běže mokrý ručník a...

Andrij: A dává mi jej na hlavu. Potom ihned jsem jak solená okurka... cha — cha — cha.

Karpo: Jako solená okurka. Cha — cha — cha.

Andrij: Jenom že je to výborný prostředek.

Karpo: Výborný prostředek...

Andrij: Když už něco velmi... A víš, Tasjo, dej mi sklenici vody... srdce mi jaksi...

Natalie (starostlivě): Holoubku... Nu tak vidiš. (Rychle vstává, nalévá vody a dává Andriji Karpovýči.)

Andrij (vypiv): Děkuji, drahá... Již je mi lehčejí a... (Karpo a sestry ulekaně se naň dívají.)

Natalie: Tak vidiš, povídala jsem to. Ty, a řeč-niti. (Sedá si na své místo.) Nic to není, otče, to jen tak... počkejte, nakrájím vám maso... Chcete snad s kůstkou? Máte rád?

Karpo: Děkuji vám, jsem moc rád...

Natalie: Tu je měkčí chléb... Nač si běžete tvrdý. (Karpo Fed. položí vidličku a krčí se, jakoby se chátl schovat.)

Natalie: Co je vám, tatíčku? Nedobře, tatíčku? (Karpo Fedorovýč běže ubrousek a chce si jej dáti k obličeji, ale odkládá jej a zakrývá si oči rukávem a pláče. Všichni utichli.)

Andrij: Otče, tatíčku...

Natalie: Tatíčku, co je vám? Milý...

Karpo: Dětičky, nezasloužil jsem toho od vás... Ať vás Bůh...

Andrij (velmi rozčileně): Nu hle, nu i sláva Bohu... otče... sláva Bohu... Co bylo, již minulo, nyní bude lépe, otče...

Natalie (tiše): Dosjo, dejte otci vody...

Karpo: Nic, to já tak... víte... (Usmívá se provinile a utírá se šosem.) Snad jsem se unavil, či Bůh ví, co to je... Odpusťte mi, pánové... že vás já starý obtěžuji...

Dosja: Vypijte vodu, otče...

Karpo: Děkuji, dítě, nechci pit... Já raději budu jíst...

Andrij: Ach, také dobře... Ach, také dobře. (Hodí sebou na podpěradlo židle.)

Natalie (hlasitě, úzkostlivě): Aďo...

Andrij: Nic, Tasjo, nic...

Natalie (rychle vstává, kráčí k němu, běže za hlavu a prudce tře rukou spánky i čelo): Aďo, Aďo, klidněji... Můj milý, klidněji, ... nu, nu... není třeba: není třeba... vody, Dosjo, ... Ach, jaký ty jsi... nu, již je lépe... tu máš, napij se... (Andrij Karpovyč pije a tiše se usmívá.)

Tosj (náhle vstává): Odpusťte, pánové..... Vzpomněl jsem si... mám jistou záležitost. Zapomněl jsem... Musím jít... S bohem...

Natalie (ostře): Tosjo, mně se zdá, že...

Tosj: Nemohu, velmi vážná záležitost. Prosím, odpusťte. (Běže čepici a vybíhá rychle.)

Andrij (slabě): Co je s ním?

Natalie: A, zapomněl na nějakou záležitost, zas už ho to píchlo...

Andrij (dobrodušně): Jedním slovem básník... asi mu přišly do hlavy verše a honem je běžel zapsat...

Ivan (který pozorně sledoval scénu): Hm, ukrutně netrpělivý básník.

Karpo (utrápeně vstává): Snad je to k vůli nám... Snad mu není vhod, že s mužíky má...

Natalie: O, otče! Co vy? Ubohý vy můj otče. (Silně jej objímá a vřele líbá.)

Opona.

DĚJSTVÍ II.

Tentýž pokoj, temno. Z ulice balkonem padají pruhy světla ze svítilem. Vchází Ivan Stratonovyč. Je v modré, pracovní košili. Ohlíží se. Přichází ke dveřím Natalie Pavlovny. Klepá a tiše volá: „Natalie Pavlovnc!... Natalie Pavlovno!“ Jde na balkon, otvírá dveře a vychází. Je vidět, jak se opírá o přepážku a zůstává státí v ponuré zadumčivosti. V tu dobu tiše vchází z předsíně Natalie Pavlovna a Tosj. Když začínají hovořit, Ivan Stratonovyč se chlíží, rychle a pozorně přivírá dveře a schovává se za stěnu. Občas vyhlédne.

Natalie (tichým hlasem): Tma. (Rozsvěcuje lampu.)
Pulchera již asi spí. Andrij je v pracovně a ostatní u Dosji. Nezdržíš se chvílkou?

Tosj: Ani chvílkou! Ty víš, proč jsem přišel, i prosím, abys mne nezdržovala. Prosím tě hlavně, zanech toho tonu úplné nevinnosti.

Natalie: Ohníčku můj! vždyť ti pravím, že se to vícekráte nestane. Nyní již budu mítí více volného času. Zítra přijdu k tobě na celý večer. Řeknu, že půjdu se žákyněmi do divadla a přijdu na celý večer k svému hošíčkovi. Na celý večer!

Tosj: Nemusíš se obtěžovat a lháti. Již dosti lží. Odevzdej mi, prosím, všecky mé dopisy. Toť jediná a poslední má prosba.

Natalie: K čemu jich potřebuješ?

Tosj: Tasjo! Nemohu trpět tohoto tonu! „Nač mně je třeba dopisů.“ Nevinost...

Natalie: Což jsme nějací gymnasiisté, že při rozchodu si musíme vracet dopisy?

Tosj: Ve tvých rukou nechci ponechati svých dopisů.

Natalie: V mých rukou? A již dávno jest tomu, co jsi je líbal? Hochu, hochu, proč mě tak mučíš? Proč?

Tosj: Ach, nech toho, buď tak laskava... Žádným tvým mukám nevěřím, i to vše je jediná komedie.

Natalie: Co vlastně chceš ode mne?

Tosj: Zase už? Chci pravdu! Miluješ mne? Pak pojď se mnou! Andrije? Pak zůstaň s ním. To je jasné, Ne? A ty chceš velmi lehce přinášet oběti. Se vším pohodlím. Cha — cha — cha — cha. Ne. Když oběť, tedy oběť. A pohodlí zanech nám hříšným smrtelníkům, kteří sebe nechtějí přinášet v oběť, kteří se nezapisují mezi svaté. Ostatně, jaké pak zde oběti! Samá prázdná slova. Ty viš, že jest mě takovými slovy lépe možno udržeti, a také toho využíváš. Jinému budeš povídат zase jiná. Což je ti to těžké? Nu, to je již stará písnička. Prosím, abys mi dala dopisy! Nemám kdy, musím jít.

Natalie (usedá ke stolu, kladé hlavu na ruce a ne-pohnutě sedí).

Tosj: Natalie Pavlovno! Slyšíte?

Natalie (zdvihá hlavu, tiše): Víš, ty, k čemu mne odsuzuješ, tím, že ode mne půjdeš?

Tosj: K tomu, že si najdeš jiného milovníka. Obratnějšího!

Natalie (nachyluje hlavu. Pak pomalu, mlčky vstává, jde do svého pokoje, nějakou chvíli tam pobude

a vychází s balíčkem dopisů v ruce. Položí je na stůl před Tosja a usedá zase na své místo.)

Tosj (tvrdě): Jsou to všecky?

Natalie: Všecky, Tosjo.

Tosj (posměšně se usmívá): Nerozmýšlela jsi se dlouho. (Bére jedno psaní a začíná si je pro sebe číst. Pak zlostně je mačká a dává celý balíček do kapsy. Natalie Pavlovna se naň dívá.)

Tosj: Nu, teď bude vaše obět zcela čistá a svatá. Přeji vám, abyste sialezla světějšího a soucitnějšího milovníka, než jsem byl já. S bohem!

Natalie (tiše): Proč ta nenávist, Tosjo, proč? Což se nemůžeme jinak rozejít? Nu rozumím, ty se nemůžeš dělit, a já nemohu Andrije opustiti.

Tosj: Nu to se rozumí. Svatá povinnost.

Natalie: Ne, Tosjo, ne povinnost. Prostě nemohu. Představím-li si, co se s nimi stane, svírá se mi srdce lítostí tak, že bych bolestí křičela. Počkej, rozumím, dobře chápu, že to je hloupost, že mám úplné právo zanechat je a jít s tím, koho miluji. Viny v tom nebude nijaké. Ale nemohu... Což jsem, koťátko, sama již o tom nepřemýšlela? Nemohla bych pak žít. Oni každou chvíli budou státi přede mnou. A ne proto, Tosje, že jsem je opustila, ale proto že jsem rozbila jejich víru. Toť ta přičina! Umru-li, bude to pro ně tisíckrát lehčí než zrada. Tisíckrát! Bude to pro ně neštěstí, ale víra ve štěstí, v člověka se nerozbije. Bude se jim lehce žít. Rozumíš mi ty?

Tosj: Ne. Tomu já nerozumím. Rozumím jen tomu, že koho má člověk rád, toho lituje.

Natalie (vrť hlavou a smutně se usmívá).

Tosj: Ano. Ano. Miluješ Andrije i lituješ ho a mne nemiluješ ani... nelituješ. A mne je možno politovat. (Rozčileně chodí pokojem.) Co jsem se natrápil, jsem

celý proniknut hořem, nespím v noci a mučím se tak, že někdy křičím jako šílený a ráno sousedé posílají domovníka podívat se, co se to se mnou děje. Ta myšlenka, že tě jiný objímá, že ty jej miluješ, směješ se naň... O, kdyby tisíc mrtvol stálo přede mnou, všechny bych odstrčil, abych mohl se dostati k tobě. Ty tomu nerozumíš, protože nemiluješ. A nyní se optám tebe, proč lituješ Andrije, proč nelituješ mne? Proč?

Natalie: Protože tebe soucit sníží, a jej povýší.

Tosj: Tak? O, ty vždy najdeš slova. Taková, která jsou příjemná, která lahodí, ale jsou to pouze slova. Když miluješ někohó, tu se nebudeš rozmýšlet, zdali ho povýšíš, či ponížíš, když utíšíš jeho muky. E ---co tu mluvit. Lež, pouze lež! Dosti. Nebo se zblázním. S Bohem.

Natalie: Ani mi nepodáš ruky na rozloučenou? Ani nepolíbíš svou Tasju?

Tosj: Ani teď se neobejdeš bez lží?

Natalie: Co je tu zase za lež?

Tosj (s nenávistí): Právě to, že ty dokonče jsi ráda, že se rozcházíme. Snad jsem tě omrzela a ty budeš moci vyměnit mne za jiného.

Natalie (s tichým, něžně radostným úsměvem se naň dívá).

Tosj (hrubě): Nu, řekni přece, zda to není pro tebe urážka... Hrej komedii... Ne, ona je ti již nepotřebna. Urážky pro tebe není žádné a komedie by mne ještě mohla u tebe zadržeti.

Natalie (se zdvihá, tiše přichází k němu, něžně jej objímá a lichotí se k němu): A mohla by zadržeti? Řekni, co tě může u mne zadržet a vše udělám... Řekni to, mé světlo, můj ohníčku. Řekni, vždyť shasnu bez tebe!

Tosj (vybavuje se z objetí): Řekl jsem již!

Natalie: Shasnu bez tebe, děťátko, shasnu bez tebe!

Tosj: Snad bez Andrije? cha — cha — cha.

Natalie: Kotě moje, neodcházej ode mne, neodcházej, dokud mne miluješ, a ty mne přece miluješ, vidím to. Beř ode mne, vše co chceš, vše, co potřebuješ. Zamiluješ se do jiné, budeš s ní žít, já přece na tobě nebudu niceho vymáhati, ničím tě nezavazuji, dokud mne miluješ, neodcházej ode mne! Teď budu trochu volnější, budu moci k tobě častěji zabíhat. A až Andrij dostane za vynález peníze, nechám všech hodin a můžeme si spolu někam vyjeti, na celý týden nebo měsíc a já budu celá tvá, celičká, celičká, děťátko. Vždyť jsi přece takový hodný, cituplný, ty bez příčiny broučka nezašlápněš a zde jsou přece čtyři lidé. Lidé, Tosíku. Kdybys viděl, jací jsou ubozí, jací milí, jak ozili, jak roztáli tou trohou tepla. Staroušek je takový komický. Takový znamenitý, když se někdy rozjaří, tu prostě dojímá svou krásnou duši. A jak rád zpívá. Praví, že již dvacet let nezpíval. Tosíku, kdybys k nám chodil, prožívali bychom vespolek večery... Tosíku, když víš, že lžeš ne pro sebe, ale pro toho, komu lžeš, pak to není vůbec těžké. My lžeme pro ně. Budeme-li chtít, nebudeme lhát... Víme to a na tom dosti... Kotě, radosti moje, i ty mne přece polituj. Snad si nemyslíš, že mi není těžko? Hle, ty mne tak urážíš, že druhá by tě ubila za ta slova, a já... nechci hrát komedii, nebot vim, že ty sám nevěříš svým slovům, že je mluvíš pouze z hoře svého, a sám se pro ně trápíš více než já. Není-li pravda, miláčku? A krásné by to bylo. Nu, aspoň rok poskytnouti jim odpočinku. Chci učit Saňu hudbě. Víš, je neobyčejně hudebně nadaná a bohatá povaha. Zrovna zázraky dělá. Za

tento týden pochopila to, nač jiná celé měsíce potřebuje. Koťátko, nu, podívej se na mne tak, jak to umíš. Tak ohnivě, tak vesele, něžně, jasně. Nu, usměj se na mne. Nemiluji než tebe přece, ty můj jediný!

Tosj (který naslouchal, schýliv hlavu, nezdvihá jí): Tasjo, řekni mi jen pravdu, ať je jakákoli.

Natalie: Řeknu, kotě, řeknu, radosti má...

Tosj: Ne, počkej, dám ti takovou otázku, že ty buď se začneš vykrucovati, anebo lháti. Ale pravím ti, řekni pravdu, ať je jakákoli.

Natalie: A když bude taková, že se kotě rozhněvá, a bude mne chtít opustit?

Tosj: Ach, tedy je taková jakási pravda, pro kterou je tebe možno opustit?

Natalie: Koťátko. Ty jsi tak prudký. Pravda, snad zcela malininká.

Tosj: Nuž dobře. Dávám slovo, že tě neopustím, ať je jakákoli. Slyšíš?

Natalie (radostně jako dítě se k němu lichotí): Slyším. Děkuji. (Líbá ho.)

Tosj: Počkej... Řekni, žiješ s Andrijem... hle, již čiháš!

Natalie: Děťátko, já poslouchám.

Tosj: Řekni... žiješ s ním jako s... jako s mužem?...

Natalie (se směje): Hle, proč žežulička kukala!

Tosj (vzkyví): Vůbec ne... Nu, vše jedno. Ptám se tě... Mluv.

Natalie: Kotě, přece jsem ti již povídala.

Tosj (chápe ji za hlavu, obrací obličejem k sobě a upřeně se jí dívá do očí): Počkej!

Natalie (prostě): Co, miláčku?

Tosj: Propast! Propast lži. Již potemnily, zasmušily se. To značí: budeme lhát.

Natalie: Děťátko, povídám přece pravdu, že nic s ním není. Jaký ty jsi. Bože můj! Je zcela nemocen a nemyslí na to.

Tosj: O — o! Jaká muka. Nepravda, nepravda je to.

Natalie: Pravda, Tosjo.

Tosj (zastavuje se): Pravda? Tedy pravda je i to, že jsem ti potřeben jen jako muž.

Natalie: Nu hle, opět hoře, opět bída. (Zmučeně.) Miluji tě přece celého, miluji vše v tobě, vše, vše, Andrij, ach! Tosjo, ty mne mučíš tak, že ...

Tosj: Co, co? Nu, mluv přece. Opustíš mne? Ano?

Natalie: Že ztratím radost ze života. A bez radosti nemohu ani milovat, ani se obětovat, ani žíti. Nu dosti. Dej sem dopisy, dej, dej mi je ... Zmačkal jsi je ... Dej je sem, já je zase uložím do krabice.

Tosj (mlčky stojí, schýliv hlavu).

Natalie (něžně ho objavši, vytahuje psaní z kapsy, vášnivě libá Tosja a běží do svého pokoje).

Tosj (usedá na pohovku, zakryje si obličej rukama a sedí tiše).

Natalie (se vrací, usedá vedle něho a tulí se k němu): Nu, bouřka přešla, teď musí zas vyhlédnout slunéčko a zase bude teplo, jasno, krásně. A zítra na celý večer přijde Tasjik k Tosíkovi. Tasjik bude unaven, Tosíku bude chladno, Tasík bude utýraný a Tosík ho obejmě a bude lehko, a bude lehko, radoстné ... Nu sejmi, ručky, sejmi, koťátko.

Tosj (snímá ruce vzdychaje): A víš, to vše se přece jen tak neskončí.

Natalie: Vše se dobře skončí. Krásně se to skončí, zlatíčko. Potkáš jinou, volnou, zamiluješ se, upleteš hnázdečko a ... konec. Tehdy se vše skončí.

Tosj (vrtí hlavou s úsměvem): Nikdy toho nebude. Nemohu se na jiné dívati. Víš, tys tak hluboko v mé duši, že cítím, že nikdy odtud nevyjdeš. Přitahuješ k sobě, jako záhada, jako propast. Víš, snad tou svou lží přitahuješ... Aťsi. Vše řeknu. Hle, když jsi mi dala dopisy, pocítil jsem, že jsem tak osamělým, že smrt... by byla zrovna radostí, pocítil jsem — — vše jedno, věz i to — — Pocítil jsem, že, poručíš-li mi plaziti se za tebou a dívat se, jak ty budeš líbat druhého, tedy se budu plazit... (ponure) A snad bych zabil hned i tebe, i jeho i sebe... nevím...

Natalie: Koťátko, koťátko. Jen tebe, jen tebe miluji.

Tosj (uchvacuje ji do náruče vášnivě ji líbá a objímá): Ech. Vše jedno. (Odvrací se, vstává,) Nu, na shledanou zítra. Jdu.

Natalie: O půl osmé, radosti má.

Tosj: Budu čekat. (Rychle jde z pokoje, Natalie Pavl. za ním. Jakmile vyšli, s balkonu rychle vchází Ivan Stratonovyč, běží do pokoje Natalie Pavl. a za chvíliku se vráci, dávaje si balíček dopisů do kapsy. Zastavil se u stolu a čeká.)

Natalie (s radostným obličejem rychle vchází z předpokoje. Uviděvší Ivana Strat. udiveně): O! Vy? Kde jste se tu vzal?

Ivan: S nebe spadl. Vám pro radost.

Natalie (rychle se dívá na otevřené dveře balkonu): Vy jste tam byl.

Ivan: Víte, obdivoval jsem se noci. Nádherná noc.

Natalie (pohlédla naň a rychle, neklidně jde do svého pokoje. Okamžitě vybíhá odtud): Kde jsou dopisy?

Ivan (vytahuje je z kapsy): Zde.

Natalie: Vy jste náslouchal a pak jste ukradl dopisy?

Ivan: Cha — cha — cha? Vy rozzlobena? Vy? Vy rozzlobena? Je to nečestné, není-li pravda? Cha — cha — cha.

Natalie: Dejte je sem!

Ivan: Oho. Což proto jsem je bral? (Natalie upřeně naň pohlíží, kousá se do rtů a usilovně přemýšlí.)

Ivan (s ponurou škodolibostí): Co? Chytla jste se? Nyní se vykrutíte. Che. Jenže já nejsem Tosj. . . . Ani ne Andrij.

Natalie (tiše): Proč jste to učinil?

Ivan: Vy nerozumíte?

Natalie: Ne.

Ivan: Ze zvědavosti, víte. (Natalie náhle k němu skočí a chce mu vyrватi dopisy.)

Ivan (rychle odskakuje a schovává je): Oho! Tak? Vy tak? To je skvostné.

Natalie (těžce dýchajíc, mlčky usedá na židli a divá se na Ivana Stratonoviče. Tiše): Jakým právem ukradl jste mé dopisy?

Ivan: Právem? Nu, my takových sentimentálních výrazů uživat nebudem. Snad jest se chtěla zeptati na něco jiného.

Natalie: Jsem tak vzrušena, že nemyslím na výrazy.

Ivan: Ona vzrušena! Cha — cha — cha. Ach, jak jste vešla, a podívala se na mne, ihned jste všemu porozuměla, i jakým právem, i k vůli čemu . . . Ona vzrušena.

Natalie: Bože, jaká nenávist, jaká zloba!

Ivan: Vy jste vzrušena a nevíte proč? Che.

Natalie: Čestné slovo, že nevím!

Ivan: O! Vašemu slovu já nevěřím! Když dáváte čestné slovo, to vám ihned věřím. Nu, já vám to tedy

objasním. Nenávidím vás za to, že jste mne oklamala. Slyšíte? Ano, ano, milostivá, že jste mne oklamala. Nenávidím vás za to, že celý rok jsem se mučil žárlivostí k Andriji Karpovyči. Nenávidím vás za to, že celý rok jsem nosil v sobě nečisté, jak jsem tehdy myslел, myšlenky o Vás. Nenávidím vás za to, že vás miluji. Rozumíte nyní?

Natalie: O! (Zakrývá si obličej rukama.)

Ivan: Ach, vy jste zase vzrušena? Ubohá, nevinná žena, ona nic nepozorovala. Snad vody potřebujete podat? (Stisknuv zuby.) O—o! Teď vám dám. Teď se pomstím za všecka svá muka. Dávno již pozoruji, že Andriji Karpovyči, jak se zdá, není čeho záviděti. A teprve dnes poštěstilo se mi dobýti reálních důkazů. Che. Andrij Karpovyč bude strašně dojat vaší obětí. Toť je přece sebeobětavost. Ona ho za nic nechce opustit, neboť je jí ho líto. Čeho že líto, milostivá? Automobilku, o kterém jste včera snila, že si jej koupíte? Nebo těch koberců, kterými si chcete okrášlit svůj budoárek? Cha — cha — cha. A ten básník si ústa může vymluvit. Velká žena, svatá žena. Nyní snad píše verše.

Natalie (spíná ruce, vstává. Obličej její září radostí, nadšením): Mluvte ještě . . . mluvte.

Ivan (zamračeně — udiveně se na ni dívá): Co je to zase za trik?

Natalie (přikládá ruce k obličeji; odnímá je. Rozčilená, na obličeji se střídá muka s radostí, dělá několik kroků kupředu i vzad, je vidět, že váhá něco říci): Hospodine, toť jako sen.

Ivan: Co je to za komedii?

Natalie (usedá na pohovku, zakrývá si rukama obličeji): Nic, mluvte, jen dále, řekněte vše, vše.

Ivan (hrubě): Řekl jsem již vše. Nyní přijde roz-

luštění. Mám zavolati Andrije sem; či sami k němu půjdeme?

Natalie (snímá ruce a radostně naň pohlíží. Tiše vypjavši hlavu vpřed): Nikdy nikoho nezavoláte. Slyšíte?

Ivan: Co — o? (Silně vzrušen.)

Natalie: Nikdy.

Ivan: Cha — cha — cha. Hle, jaká komedie. Chytrá. Nu. Víte, můžete hrát komedii s hloupějšími. Mluvte: Mám sem zavolat Andrije Karpovyče, či půjdeme k němu sami? Nebo snad zavoláme celou šťastnou rodinu? A i vašeho příbuzného také . . . Nu? (Natalie vstává, přichází k němu, klade mu ruce na ramena a s hlubokým žalem i láskou dívá se mu do obličeje.)

Ivan (drží rukou kapsu): Nu, co bude?

Natalie: Řekněte mi, Ivane . . .

Ivan: Chm . . . „Ivane“.

Natalie: Řekněte: pamatujete si, jak jednou v zimě, když jsme se všichni vraceli z divadla, strašně hrubě jste se vůči mně zachoval? Beze vší viny s mé strany . . . Pamatujete?

Ivan: Nevím, . . . nu, řekněme, pamatuji, co z toho? . . .

Natalie: Tehdy to již bylo? Tehdy jste mne již miloval?

Ivan (pronikavě na ni pohlíží, chce uhodnout její záměry): Nu, miloval jsem . . . Co dále?

Natalie: Ne, řekněte mi doopravdy, je to strašně důležité pro mne . . .

Ivan: Víte co, Natalie Pavlovno, vy mne tou udičkou nechytnete. Netraťte, kmotře, síly, spusťte se ke dnu.

Natalie (ostře): Ptám se vás, je to těžké vyslovit?

Ivan (též ostře i hrubě): K čemu vám to budu povídat? Pro komedii?

Natalie: Nu, já vás prosím, snažně prosím!

Ivan (upřeně na ni pohlíží): Nu dobře, tehdy jsem vás již miloval. Nu, k čemu je vám toho třeba?

Natalie: K čemu? (Dívá se naň dlouhým pohledem, pak hluboce vzdychá.) Tak . . . k ničemu. (Zachmuřeně se zamyslí).

Ivan (ušklebuje se): To se stává zajímavým. Vám snad je líto, že jste toho nevěděla?

Natalie (jako by se probouzela): Co jste řekl?

Ivan: Ptám se vás, zda vám snad není líto, že jste to nevěděla? (Ona jako by neslyšela.)

Natalie: Nebudeme o tom mluvit. (Unaveně mlé:) Zavolejte si Andrije Karpovyče. (Jde zase k pohovce a usedá.)

Ivan (s posměšným úsměvem ji sleduje): To je zajímavé. To je zajímavé . . . Nu, Natalie Pavlovno, proč jste to chtěla vědět? Proč tak „strašně důležité“ vědět? Co?

Natalie (smutně): Víte co, Ivane Stratonovyci. vše se tak sběhlo, že nemůžeme spolu hovořit. Zda jsem vinna, či něco jiného, nevím, a ani nechci vědět. Jediné co zbývá — toť doopravdy zavolat Andrije Karpovyče, dát mu dopisy, říci vše, co jste slyšel a . . . a . . . konec.

Ivan: A vy se tak lehce k tomu odhodláte?

Natalie: Nyní souhlasím.

Ivan: Co znamená „nyní“? (Natalie Pavlovna mlčí.) Když již jiného východiska není?

Natalie: Ne, ne proto.

Ivan (nějaký čas na ni upřeně pohlíží, pak se chraplivě směje): Cha — cha — cha. Ještě dokonce uslyším, že mne miluje . . . cha — cha — cha.

Natalie (tiše, smutně): Ano, já vás miluji, Ivane.

Ivan: Nu, hle. Cha — cha — cha. Ne. Počkejte. Ne, to je doopravdy taková prohlubeň lži, taková strašná, nedozírná propast lži, že... že... že se divím, kde berete sílu mluviti tak, po všem, co jsem slyšel... Ach, tak to tedy je... He... he... sem směřoval celý ten trik. V takové chvilce si to vymyslit... — Nu, chytrá, opravdu chytrá.

Natalie (vstávajíc, hrdě, řízně): Ivane Stratonovyči! Já vás o nic neprosím, nic zlého jsem vám neudělala. Řekla jsem to, co jest. Vysmívat se tomu nedovolím. Můžete sem zavolat Andrije a říci mu vše. Udělala jsem hloupost, že jsem to řekla, měla jsem vědět, že mluviti to v mé postavení je nesmysl. Nu k jiným hloupostem ještě jedna. Aťsi. Ale vysmívat se tomu, co mne... nu dosti, zavolejte Andrije.

Ivan (mechanicky): Jaká to chytrost a špatnost...

Natalie: Ivane Stratonovyči!

Ivan: Nu, zde člověk skutečně hlavu ztratí. Tak vy mne milujete?

Natalie: Ne, nemiluji. Dosti. Není o čem mluvit. Zavolejte Andrije, když konec, tak konec.

Ivan (tře si čelo): Eh... čer—r—te! Zde skutečně hlavu člověk ztratí. A vy myslíte, že vám uvěřím?

Natalie: Nic nemyslím a nic nechci myslit... Zapomeňte na to, co jsem vám řekla, byl to „trik, komedie“, jak vy pravíte, vymyslila jsem si to proto, abych vás ošidila, abych vymánila od vás dopisy a zachránila svůj automobil a koberce. Nu...

Ivan (skrze zuby): Tak. Jakýsi nový tah. Hm! Tak mám volat Andrije?

Natalie: Zavolejte.

Ivan: Tak... Upřímné pokání tu bude, slzy...

dobrácký Andrij Karpovyč velkodušně odpustí a... automobil zchráněn. Tak. Dosti chytře vymyšleno! Nu, ale my máme ještě jeden tah. A to bude již mat, velevážená milostivá. Mat, slyšíte? Nezapomněla jste snad, že mám ještě na Andrije Karpovyče směnu, kterou on mi při své velké a přílišné čestnosti vydal. Teď ji předložím k výplatě, řekněme třebas zítra nebo pozítří, a celá pracovna bude sepsána a zapečetěna. I váš motorek, který vám má přivésti automobilek fr — fr — Co? Šach mat?

Natalie: Vy toho neuděláte.

Ivan: Aha. Dojalo vás to? (Něžně:) A proč to neudělám?

Natalie: Oni jsou nevinni.

Ivan: O, nic mi není po sedlácích, když je třeba dáti šach králově. Ať zhynou! (Vztekle:) Ať zhyne vše! Zničím sebe, je, ale i ty půjdeš s námi. Slyšíš? Ať zhyne má práce, naděje, vše, nu, za to... mat. (Natalie Pavlovna zakrývá obličeji rukama.) Co? Mat, mat, pak není již tahů žádných... Cha — cha — cha. Ona mne miluje, myslí, že když jen to řekne, že jí padnu k nohám a budu se plazit. O, nejsem žádný Tosj, chvála Bohu... Ona mne miluje... Cha — cha — cha, jaká to drzost...

Natalie: Vždyť jsem již řekla, že je to lež. Co ještě chcete?

Ivan (syčí): Vím to sám... „Řekla“, řekla, když vidíte, že to selhalo.

Natalie (tiše): Pozorovala jsem to hned s počátku.

Ivan: Tak, a přece řekla? Z duše se vám to vyvalo?

Natalie: Jak vy mne mučíte. Skončete to rychleji!

Ivan: Vy jste mne mučila rok. Dovoltež i mně trochu vás potrápit. O prokletá... (Chodí po pokoji,

zastavuje se,) Nu dobře, jsem zvědav . . . Milujete mne také již dávno?

Natalie (zmučeně): Ivane Stratonovyči, k čemu mučíte sebe i mne? Stejně neuvěříte žádnému slovu. Není třeba. Dosti!

Ivan: Já že se mučím? Cha . . . Jednoduše ze zvědavosti se ptám. Zajímá mne, jaké tahy byste udělala, kdybych vám věřil. Nu, připustme, že věřím každému vašemu slovu. Nu?

Natalie (vzdychá hluboce): Já vás nemiluji, toť celý můj těh.

Ivan (chytá ji za ruku, nenávistně): Nu, mluv přece. Mluv, lži, dávno miluješ?

Natalie (s něžnou láskou hladí jej po hlavě): Ubohý můj, ubohý.

Ivan: Cha — cha — cha soucit? Nu — nu. Hle, hle. Nu, to ještě. Co dále?

Natalie: Hospodine. Mohla jsem to tušit? Vždy takový přísný, zamračený, slova zbytečného od něho neuslyším . . .

Ivan: Té k, ték.

Natalie: A tolik utrpení prožil. Vím vše dobře, Ivane. I jak jste pochoval nevěstu, i jak jste trpěl hlad, znám celou vaši samotu i omrzlost vůči lidem. Ale nemohla jsem se k vám přiblížiti. Vůbec jsem myslela . . .

Ivan: A abyste se potěšila, zamilovala jste se do Tosja . . .

Natalie (chvílkou mlčí, kouše se do rtů, rozhodně): Tosja? Ach, Ivane, což je to láska? Sám jste slyšel. I on sám dobrě rozumí a vidí, že je pro mne jedině mladičkým mužem. Nu ano, jsem ošklivá, odporná, vím to, já skutečně chci žít, chci mit rozkoše života, chci bohatství, podvádí Andrije a mám milovníka,

Ale, Ivane, mně je toho málo, chci milovat. Milovat duši, milovat... (Zastavuje se.)

Ivan (odvrací se, upřeně na ni pohlíží, tiše, po-malu): Když je to pravda, že milujete Tosja tak, jak jste mu říkala, kolik potom je třeba krutého cynismu k pošpinění jeho i své duše. A když nemilujete, co cynismu a drzosti jest v té celé lži. Či snad ne, Natalie Pavlovno?

Natalie (schylivši hlavu): Každý zápasí, jak umí, Ivane.

Ivan: Propast. Dočista propast. (Začíná chodit pokojem a pro sebe se usmívá. Natalie naň občas pohlíží, usedá ke stolu.)

Ivan (zastavuje se u ní; přísně): Nu dobré, chcete, abych vám vrátil dopisy?

Natalie (lhostejně): K čemu jich potřebuji?

Ivan: Tak co vlastně chcete?

Natalie: Nic teď nechci.

Ivan: „Ted“. Co pak se stalo?

Natalie: Nic.

Ivan (podrážděně): Tak co zase vymýslíte? Řekněte, co vymýšíte.

Natalie: Chci klid, Ivane... A třeba i smrtelný klid. Dělejte se mnou co chcete, mně je vše jedno.

Ivan (rozčiluje se, nějakou chvíli mlčí, chraplivě a násilně se směje): Vše, co chci?

Natalie (stejně): Vše...

Ivan: A kdybych... vás začal libat?

Natalie (živě, radostně se k němu obracejíc): Ivane! (Ihned však klesá, krčí se a nezvučně praví:) Tak jsem si s vámi nezahrávala.

Ivan (chápe se rukama za hlavu): Propast... Propast... O, chráňte se, když hrajete. Slyšíte? Chráňte se! Tato hra vám jen tak neprojde.

Natalie: Ničeho se nebojím.

Ivan: Mluvte! Milujete mne?

Natalie: Miluji.

Ivan: Zaženete Tosja?

Natalie: Zaženu.

Ivan: Zanecháte Andrije?

Natalie: Andrije? ... (Tiše:) Nemohu.

Ivan: Vždyť mám stejně bohatství jako on.

Vždyť o výdělek se dělíme na polovic.

Natalie (zmučeně): Bože... Ivane, miluji vás, ale nechtějte toho ode mne... já nemohu...

Ivan: Cha — cha — cha — Hle, v čem to vězí. Nu, odpusťte, milostivá, já vám ani za políbení, ani za noc nedám dopisů.

Natalie: Já vás o ně nežádám.

Ivan: O vím to. Vy to jednoduše víte, že jich nemohu ukázat Andrijovi, jsa vaším milovníkem. Hm. Jemná hrá. Jenže já vám nevěřím. Ani jednomu slovu nevěřím. Ona mne miluje, cha — cha — cha — Vida, jak chytře. Kdybyste zem přede mnou jedla, neuvěřím. Dokonce i kdybyste šla se mnou a opustila Andrije, vám neuvěřím. Za peníze byste ho opustila.

Natalie (tiše): A smrti byste uvěřil?

Ivan: Oj! Hrůza! Smrtí to dokážete. Vy smrtí? Cha — cha — cha. To se mi líbí. Uvěřím. Vaší smrtí uvěřím. Prosím'... (Ukazuje na balkon:) S třetího poschodí smrt bude jistá. Dokažte!

Natalie: A to mne tak milujete?

Ivan: Cha — cha — cha. Vida, kam obrátila. Vždyť vás nenávidím, nemiluji. Dokažte, že milujete, skočte a pak i já budu milovat.

Natalie: Budete milovat?

Ivan: Budu milovat i věřit. Tedy?

Natalie: A když se neusmrtím, jen zmrzačím?

Ivan: Aha. Tedy chcete proklouznout? Tedy vám dám kyanid draselnatý, je u nás v laboratoři. Mohu třeba ihned sejít dolů a přinésti vám jej. Po něm už jistě umřete. V pěti minutách bude smrt.

Natalie: A bolesti jsou velké?

Ivan: Cha — cha — cha. Jako ten cikán, který se chtěl pověsit a bál se že ho to bude bolet. Velké bolesti, veliké. Nu, dojdu pro to.

Natalie: Andrij se dozví, že jsem jej zrazovala, a ubije ho to.

Ivan: Ó! Přísahám vám, že se nedozví ničeho. Možno vypít kyanid draselnatý omylem, řekněme místo kapek bobkovišňových. Omyl, ovšem... O, je to tak lehké, zvláště takové herečce jako vám, provést takový kousek. Cha — cha — cha.

Natalie: A odedáte mi dopisy?

Ivan: A — a. Odevzdám, ale teprve tehdy, až vypijete kapky.

Natalie: Vždyť je nebudu moci zničit. Andrij se domyslí...

Ivan: Zatope v kamnech... Může se dát tolík, taková dávka, abyste umřela za deset minut. Za deset minut je možno zničit dopisy od dvaceti milovníků. Co? Ani to se vám nelibí? Či snad byste chtěla umřít, abyste za deset minut zase oživila? Co? To se vám více zamlouvá. (Natalie sedí v hlubokém zadumání.)

Ivan: Nu, jak pak tedy? Natalie Pavlovno, již nemůžete přemýšlet, je to úplný mat, východiska tu není, či vlastně — jediné kapky bobkovišňové. Nu? — Mám je přinésti, Natalie Pavlovno?

Natalie (zvedá hlavu, hluboko vzdychá): Dejte mi lhátku do té doby, až dokončíte motor a uzavřete se společností smlouvu.

Ivan: A...? Něco si vymyslila... trošku to

oddálit a pak již si něco vymyslíme... Chm... Dobře.
Dám vám lhůtu. Zítra dokončíme motor.

Natalie: Zítra?

Ivan: Co pak? Příliš brzo? Ano. Týden na zkoušku, tedy ještě máte žít devět, deset dní... cha — cha — cha... Avšak víte co? Proč mám riskovat svou osobu? Vy jste ženština, která se nebude rozpakovat podat důkaz mou smrtí místo vlastní. Víte co, raději to skoncujeme hned dnes. Půjdu hned, přinesu vám kyanid a vy podáte důkaz. Anebo... Když se vám to nelibí, přečteme ve společnosti celé rodiny dopisy. Ano?

Natalie (mlčí).

Ivan: Ani to se vám nelibí? Nu tedy, dávám vám lhůtu do zítřka a dnes (vášnivým šepcem:) přijdete ke mně. Slyšíte?

Natalie (rychle): Co—o?

Ivan: Dnes chci, abyste byla mou. Vím, že mne nemilujete, ale tím více to chci.

Natalie: To se nestane.

Ivan: Stane.

Natalie: Za nic na světě. Násilně se nikdy nepoddám. A k tomu ještě člověku, který mne nemiluje. Nikdy!

Ivan: Miluji vás.

Natalie: Nevěřím. Dosti jste to již ukázal. A kdybyste mne miloval, raději smrt, než z přinucení být vaši. Miluji vás, pravím ještě jednou, třeba i po těch všech rozmluvách.. Nu, já vám rozumím, že ani vám není lehko být na vašem místě, snad bych se stejně chovala... Ale vaši nebudu i kdybych se odhodlala ke „kapkám bobkovňovým“. Pouhé vědomí, že jste mne přinutil těmito dopisy... O — ne.

Ivan: To znamená, že vám musím vrátit dopisy?

Natalie (ostře): Vím, že je nevrátíte. Vím, že myslíte, že to je můj tah... a dost. Dosti.

Ivan (směje se): Ach, ani tento tah se nepovedl a tedy se vzchopila, povstala... Nu, ale přece budete mou.

Natalie: Ivane, jděte raději čist Andriji dopisy.

Ivan: A bobkovišňových kapek nechcete? Dáti mi důkaz?

Natalie: Vám to není potřebné. Vy ani smrti neuvedějte.

Ivan: Ne, smrti uvěřím. Dávám dokonce slovo, že budu míti soucit s Andrijem tak jako vy. Che — che. A vy budete svatyní v mé duši i v Andrijově.... cha — cha — cha. Nu? (Natalie v ponurých myšlenkách, vchází Saňa.)

Saňa: O, vy jste doma, Natalie? Myslela jsem...
(Zastavuje se.)

Ivan: Natalii Pavlovně se dnes trochu nervy počaly. Radím ji, aby užila bobkovišňových kapek, a ona mlčí. Pusťte mne, Saňo, půjdu k Andriji Karlovýci. Dobrou noc, Natalie Pavlovno!

Natalie: Dobrou noc! (Saňa s Ivanem vycházejí.)

Natalie (vzchopila se s místa, vztekle tluče pěstí do stolu a syčí): Ó, pro — klatý... Proklatý. (Rychle chodí pokojem, lomí rukama, pak vysíleně usedá na pohovku a přikryvší si obličeji rukama, nepohnutě sedí. (Vchází Saňa, přijde k Natalii a ustrašeně mluví.)

Saňa: Natalie, bolí vás hlava? Mám snad namočit ručník?

Natalie (spustivši ruce): Ne, děkuji, Saňo. To hned přejde, unavila jsem se trochu. (Směje se.) Bože, jaká úzkost v obličeji, jako bych umírala... Ne, Saňo, chci ještě žít. (Vstává a začíná chodit pokojem.)

Saňa: Jste strašně bledá...

Natalie: Nic, koťátko, to přejde... (Zamyslí se.)

Saňa: Snad abyste si lehla na chvilku?

Natalie: O, ne... (Naslouchá.)

Saňa: Co vy?...

Natalie: Nic, to jen tak. Kde je otec?

Saňa (s úsměvem): Kde by byl? V pracovně, rozumí se. Již se chystá učiti se u Andrije mechanikem.

Natalie: Jak je to možné?

Saňa: Na mou pravdu. Onehdy pravil, že když syn je takový rozumný, tu otec musí být rozumný za dva. Jen aby učení...

Natalie (s nedbalou něžností): Milý...

Saňa: Jensembojí, že snad s tím nebudeš spokojena, že se mu budete smáti.

Natalie: Můj Bože, proč bych byla nespokojena?

Saňa: Otec vás má velice rád, možná že více než mne nebo Dosju.

Natalie: Snad nezárlíš?

Saňa (s ohnivým nadšením chápe se jejích rukou): Ó, mám vás tak ráda... Vy jste taková... taková dobrá.... taková... Neumím toho vysloviti, ale mám vás tak ráda, že až pláči...

Natalie: A zač, děťátko?

Saňa: Andrije tak nemám ráda... snad tatinka?... Vy jste jako matka Boží...

Natalie: Ó, Saňo, není třeba tak... jsem ošklivá, strašně ošklivá!

Saňa: Vy? Ó Bože. Vždyť není lepší ve světě nad vás. Kdyby mi to řekl někdo jiný, oči bych mu vyškrábala. Můj Bože. Vy, ošklivá? Nedovedu se vyjadřiti, jinak bych vám pověděla... Já jsem také viděla lidi. Dokud jsi jim potřebný, dotud jsi hodný, když tě však vyssají, vyhodí tě. Což jsem někdy slyšela upřímné, pravdivé slovo? Vždy jen lež, šalba...

vím, schválně jsem jim říkala pravdu. Když někdo přede mnou lže, řeknu schválně pravdu. Co se otec za mne nadostával. On to neumí, je krotký. Ó, já bych je všechny zakousla. Někdy mne tloukli, a já jsem se bránila...

Natalie: A mně tedy věříš?

Saňa: Och, řekněte, abych se střemhlav vrhla na ulici, uvidíte. Nu chcete? (Vstává a chystá se běžet k balkonu.)

Natalie: Ó! (Zakrývá obličej rukama a začíná rychle chodit.)

Saňa (ulekaně): Co je vám?

Natalie: Nic, Saňo, nic... Hlava trochu... nic... (Zastavuje se i naslouchá.) Neslyšíš nic?

Saňa: Ne nic... A co?

Natalie: Zdálo se mi, že sem jdou Andrij s Ivanem Stratonovyčem po schodech. Saňo... (Chce něco říci, váhá.) Ne nic, hle co, Saňo. Bojím se, velmi se bojím o Andrije, on teď mnoho pracuje. A... Tento... Bojím se, aby se mu nestalo nic zlého. Snad abys šla dolů se k nim podívat, do pracovny, co tam... neříkej nic... jako bys se tam přišla podívat... anebo za otcem... Jdi, mé děvčátko...

Saňa: Dobře... půjdu jako za tatínkem... (nejistě:) Tatínek vás právě chtěl prosit, abyste mu trochu dnes zahrála. Ale netroufá si.

Natalie: Výborně. Řekni, že budu hrát...

Saňa: Vždyť vás bolí hlava... až podruhé snad.

Natalie: Ne, ne, to nic není... snad přijde i Andrij. Jen mu nic neříkej... ano?

Saňa: Ano...

Natalie: Nu jdi, milá, počkej: a o čem jste to včera tak živě rozmlouvali s Tosjem? Co?

Saňa (zmatena): To jen tak... nic...

Natalie: A! Začervenala se? Nu o čem? Nu?

Saňa: Říkal mi totiž... Bůh ví, že nic...

Natalie: Ne, ne... nevěříš mi snad? Nu, pak...

Saňa: Ach ne... Řekl mi, že se mu proto líbím, že tehdy, když jsme přijeli, políbila jsem vám ruku.

Natalie: Tak?... Nu a on se ti líbí?

Saňa: Já nevím...

Natalie: Nu, děkuji ti, že... Nu nic... jdi, děťátko, ale hned přijd' mi říci.

Saňa: Jsem tu ihned. (Vyběhne z pokoje. Natalie Pavlovna chodí pokojem, tisknouc hlavu rukama, chvílemi se zastaví a naslouchá. Vchází Dosja s knížkou.)

Dosja: Kam to Saňa tak běžela? Ptám se a ona jen rukama mávla.

Natalie: Za otcem. Chci mu něco zahrát...

Dosja: A on dnes již časně z rána k nám přišel, abychom vás poprosily. Co, bolí vás hlava?

Natalie: Jen trošku... Nic... unavila jsem se asi... Hloupost.

Dosja (tiše): Natalie. Nu dovolte, abych přijímalá objednávky. Nemohu takto. Vy nás živíte... nyní již dobře šiji.

Natalie: Dosjo. Řekla jsem vám již, že toho nebude. Šíti neumíte, a ani toho není nyní zapotřebí. Když ne dnes, tedy zítra prodá Andrij motor a i já sama zanechám hodin. (Jde k ní, něžně:) Dosjo, věříte, že vás mám ráda?

Dosja: Věřím.

Natalie: Nu tedy... tedy věřte, Dosjo, nechť bude cokoliv. Slyšíte? Ať jest to cokoliv, ať se stane cokoliv.

Dosja (ulekaně): Co se může stát?

Natalie: Já nevím, nevím. (Naslouchá.) Jdou, zdá se?

Dosja: Slyším Saniny kroky... (Natalie Pavlovna přibíhá ke dveřím, vbíhá Saňa.)

Natalie: Nu jak?

Saňa: Nic... chm... Otec tam vzadu... Nic...

Natalie: Klidný? Co dělá?

Saňa: Něco s nějakými baňkami. Nemůže přijít, neboť je tam cosi takého... Celou noc budou pracovat...

Natalie (s ulehčením, hluboce vzdychá): Nu, sláva Bohu. Teď zahrajeme... A! Hle tatínek. Tatičku, zazpíváme, pravda? Ech, co bude, to bude, a ty, Marku, hrej. Ne-li?

Karpo: A ty, Marku, hrej... To seví... Chu. Prohnalo mne to děvče... Nijak nepřivyknu těm městským schodům. Aby člověk lézl až do nebe...

Natalie (přehnaně se směje): Cha — cha — cha. Zvyknete, tatíčku. Zvyknete, milý. I mně zvyknete také, jako dceři, ne paní... cha — cha — cha.

Karpo (mate se): Vždyť jsem přivykl. Zaplat Pán Bůh... Jako v ráji žijeme...

Saňa (se zadrženým radostným úsměvem): Tatínek praví, že se bojí sebe za vlasy zatahati, aby se neprobudil. (Všichni se smějí.)

Karpo (vážně): Dítě! Když člověk zakusí tolík bídy, pak i kýchnout se bojí, aby nepolekal své štěstí... Oj... oj... děti moje, jako do ráje jsme se dostali. Dej Bůh naší Natalii všeho, čeho sobě od Boha žádá...

Natalie (přerušuje ho): E! Zase jste začal svou písničku... Pojďte raději, všichni zazpíváme. (Náhle jej objímá.) Já otče jen za jedno vašeho Boha prosím, aby vám dal trochu odpočinku, to je vše... Nu, jakou mám zahrát? „Holotu“ nebo „Za bouře“, co?

Karpo (založiv ruce na záda začíná chodit po kojem): Když tedy tento, pak „Holotu“ snad...

Saňa: Cha — cha — cha. Zamilovanou...

Natalie: Dosjo, otevřete dveře na balkon. Snad Andrij dostane chut a přijde také.

Dosja (otevírajíc dveře): A sousedé se nebudou zlobit?

Saňa (zlostně vzkypí): Oho! Což, když oni zpívají?

Karpo (ulekaně): Oj, dětičky, není snad již pozdě? Co?

Natalie: Pozdě, nepozdě, přece budeme zpívat. Nu, já začínám. Saňo druhý hlas. Dosjo. (Hraje, zpívají, Karpo Fed. nejprve nesměle přizvukuje, stydí se, pak se rozezpívá.)

Natalie (přestává, naslouchá): A co nejde Andrij? (Všichni naslouchají.)

Saňa: Ne, není ho slyšet.

Natalie: Pojdte, jeho zamilovanou, selskou. (Hraje a zpívá:)

Po té straně hora, mezi těmi strmými horami
po oné straně hora, vzešla zora...

(Naslouchá a ještě hlasitěji a odhodlaněji:)

Hej, to není zora, s novými vědérky, hej,
dívčina moja, pro voděnku šla.

(Naslouchá.)

Saňa: Jde. Na mou duši, jde. Vím to. (Běží vstříc Andreji.)

Natalie: Saňo! Není třeba, to by vypadalo jakoby schválně... Dále, dále... (Zpívají. Vchází Andrij v modré, pracovní košili, jakou má i Ivan Stratonovyč. Nemluví ničeho, začíná přizvukovat. Karpo Fed. se před synem trochu stydí.)

Natalie (ohlížejíc se): Ó! Co to slyším? Přibyl ještě čísi hlas? (Povstává, jde k Andrijovi a nepozo-

rovaně, ale se strachem pohlíží mu do obličeje.) Je tam slyšet?

Andrij: To je právě ta bída, že je slyšet. Trpěl jsem, trpěl a nevydržel. Na chvilčíčku. Báječná píseň. Báječná. Nuže, ráz — dva — pak poběžím opět. Dnes Tasjenko končíme. Nu, otče, spusťte. Cha — cha — cha . . . (tiše a něžně se směje.)

Karpo (zmateně): Hle, starého ke hřichu svádějí. Kdyby to tak nebožka stará uslyšela. Jistě by mne vyhubovala.

Saňa (s lehkým úsměvem): Tatínek se stydí před Andrijem zpívat.

Karpo: A vidíš, před tebou se nestydím. Tedy mlč.

Saňa (lísá se): Vždyť jsem, taťku, váš „mazlíček“.

Karpo: A to je to právě. „Mazlíček“.

Andrij (k Natalii Pavlovné): A podívej se, očividně se to děvče mění. Bůh ví, nikdy jsem si nepomyslil, že ona může být tak něžnou, a všechno to . . . naše mama . . . (Něžně s láskou líbá ruku Natalii Pavlovné.)

Natalie (zachmuřeně): Nu, Ado, není třeba . . .

Andrij (udiveně): Tobě je to nepříjemné?

Natalie (měkčejí): Odpust, holoubku. Je mi dnes nějak . . .

Dosja: Natalii bolí hlava.

Andrij (ustrašeně): A! Ale proč to? . . . ale proč jsi to neřekla? A ještě zpívají. (K Saňe:) To vše ty . . . „mazlíčku“ . . . spát . . . spát . . .

Karpo: Ach, Hospodine . . . A my ještě zpíváme. Pojdeme, děti, pojďme.

Natalie (smějíc se): Ach, ach. Neštěstí. Budeme zpívat. To je nejlepší. Ado, s námi. Ano?

Andrij: Musím jít, Talinko. Ivan Stratonovýč jest jistě již jako noc. Báječný člověk, ale stále jako

mračno. Když přišel, až dusno se stalo v pracovně.
Ale musím jít, musím ...

Natalie (zadržujíc jej): Ne, ne, ne. Nepustím
tě dnes, nepustím ...

Andrij: Holubičko, musíme dokončit ...

Natalie: Nic nemusíte. Posedíš s námi.

Andrij (úzkostlivě): Mamičko, my jsme dnes jaksi
podivní. Snad skutečně nemocni?

Natalie: Ani nemocná, ani divná. Chci, abys
s námi pobyl. Budeme zpívat. Nu, aspoň půl hodinky.
Saňo, začněte „Ticho, ticho“. (Saňa se nerozhodně
dívá na Andrije.) Nu, Saňo, začněte. Otče, sedněte
si zde k nám ... (Usedá na pohovku, usazujíc na jednu
stranu Karpa, na druhou Andrije.) Tak tedy ... Tak
je krásně, tak mile ... nic není strašné ... (Tulí se.)

Andrij: Jako malé děvčátko, které z temnoty
vyskočilo.

Natalie: Saňo.

Saňa: Což mohu? (Zpívá:) „Ticho, ticho —“ (Za
ní všichni, Natalie pobízí Karpa. Andrij se pro sebe
usmívá, pohlížeje na otce. Vchází Ivan Stratonový.
V ruce drží lahvičku s čímsi. Zachmuřeně se usmívá.
Natalie jej pátravě pozoruje.)

Ivan (s křivým úsměvem): Zrovna idylla.

Natalie (zvučně): Připojte se Ivane Stratonovýči.

Ivan: Až někdy jindy.

Andrij (vstává): To je pravda. A ted' do práce.
Do práce. Nehněvejte se, příteli, že já ...

Ivan: O prosím ... Přišel jsem si sám trochu
odpočinout. A také Natalii Pavlovně jsem tady bobko-
višňové kapky přinesl. Bolela ji hlava. Prosím. (Po-
dává Natalii lahvičku.)

Natalie (usmívajíc se běže lahvičku): Ó, jak jste
dobrý. Ani jsem nemyslela, že si to pamatujete. Dě-

kuji. Děkuji. Jen že mne již nyní hlava nebolí i nervy se mi uklidnily.

Ivan: Už?

Natalie: Už, Ivane Stratonovyči; velmi vám děkuji. Ale přece si je uschovám. Snad se někdy hodí. (Jde do svého pokoje.)

Andrij (k Ivanu Stratonovýči, udiveně): Jestli pak víte, to jsou výborné kapky. Nevěřil jsem dříve, že pomáhají, ale jednou jsem je vypil a dopravdy velmi se mi ulevilo. Ve-e-elmi se mi ulevilo. Zázračné kapky.

Ivan: Ó, zázračné. (Natalie vchází.) Měla byste jich přece užít, Natalie Pavlovno. Che — che — che. Hle, i Andrij Karpovyc praví, že jsou to zázračné kapky.

Andrij (se zápalem): Znamenité kapky. Věřím, věřím a klaním se. Abys jich, mamičko, vskutku užila. Spalo by se ti lépe. Je ti třeba více odpočinku.

Ivan: Arcif. Báječně by usnula.

Natalie: Ne, děkuji. Usnu i tak. Co jsem to chtěla říci? ... Zapomněla jsem ... Aha. Slyšela jsem, že se tatínek chce učit mechanice? (Usedá vedle Karpa, který se trochu ostýchá, ale pohledy výdrží.) Pravda, otče? Ado, to je přece možné, viď?

Andrij: Ovšem. Otec nám již i tak pomáhá.

Karpo: Jaká to pomoc od hloupého.

Andrij (rovněž usedá): Posadte se tedy také, Ivane Stratonovýči. (K otci:) Ó, za půl roku budete u nás takovým mechanikem, až div. Na mou věru. Saňa umělkyní, a Dosju vdáme. Co, Dosjo? che — che — che.

Dosja (která si se Saňou šeptala): Ty, Andrijku, víš, že se nikdy nevdám. Nu ... není tedy třeba ...

Andrij: Oho! Báječného ženicha ti najdeme.

Viďte, Ivane Stratonovyči? Ale proč jste dnes tak zachmuřen jako hřich?

Ivan (který se procházel, zastavuje se): Jest nudno. Z nudy chtěl bych vám navrhnuti něco nahlas přečíst... Tak před celou rodinou... Mám zde zajímavou věc...

Andrij: Báječné... Jenže máme práci, Ivane Stratonovyči... Co?

Ivan: Není to dlouhé... Co vy, Natalie Pavlovno?

Anárij: Tasjo, přečteme? Hospodine! Co je s tebou? Ty jsi jako křída bílá. (Všichni ulekáni. Saňa přibíhá. Natalie Pavlovna chce se usmát.)

Natalie: Nic, to jen tak...

Ivan: Tak vidíte. Říkám vám, raději užijte bobkovиšňových kapek.

Natalie (mlčky naň hledí).

Andrij: Opravdu, srdéčko, vypij... vypij, holubičko, to jsou báječné kapky, poznal jsem to na sobě. Chceš je přinést, Saňo?

Natalie (rychle, ostře): Není třeba...

Andrij: Co se to s tebou děje?

Natalie: Ach! Nic mi není. Nu, zbledla jsem trochu. Hlava mě bolí. Máš pravdu, Ado, jsem jak malé dítě u tebe. Nu, co je tu zvláštního? Co? Ale i vy, Ivane Stratonovyči, jste dnes jako schválně starostlivý. Pojďte, raději si zazpíváme. Toť nejlepší.

Andrij: Nu, kam se zpívem? Jistě lépe by bylo něco přečíst. Hle, Ivan Stratonovyč něco tam má. Ať čte, a ty polož svou hlavičku na mé rameno, zavři očka a bude báječně. Na mou věru.

Natalie: Ne, nechci čtení. Něco jiného....

Andrij: Svéhlavá je dnes jaksi naše mamička. Nu, když zpívat, tak zpívat. Jenže snad je již pozdě.

Zavři, Dosjo, balkon. Ivane Stratonovýči, usedněte, budeme basovat. Jenže kterou, pánové, co? Já, víte, zdá se mi, až budu mrtev, ještě z hrobu vylezu, když uslyším, že vedle mne kdesi zpívají. Nu, je ti již trochu lépe?

Natalie: Lépe, lépe... Sed' takto vedle mne.

Ivan: A já bych byl pro to, aby se čtlo. Natalii Pavlovnu by to uklidnilo.

Saňa (rázně): Zpívat budeme. (Nepřátelsky pochlíží na Ivana.)

Ivan (udiveně, zamračeně dívá se na ni, potom upřeně na Natalii Pavlovnu): Vy si myslíte, že Natalii Pavlovně bude lépe, když budeme zpívat?

Saňa: Když si ona toho jedenkráte přeje, jest tak lépe.

Ivan: Nu, já bych neřek'.

Natalie: Saňo... Pojd' sem. (Saňa přichází. Natalie béče její hlavu a líbá.) Má milá dívčinko...

Andrij: Nu, a nyní zpívati. Viďte, otče? Trochu zazpíváme, a pak do práce. Nu, pánové, kterou?

Ivan: Třebas „Až umru, pak mne pochovejte“...

Saňa: Ta je smutná a tatínek jí nezná.

Ivan: Neškodí, bude nám přizvukovat.

Andrij: A píseň je to báječná. Nuže, Tasjo?

Ivan: Ta je právě pro Natalii Pavlovnu jako stvořena.

Andrij: Právě. Jen tiše, tiše, pánové. Nu, basy začínají. Saňo, Dosjo, dejte pozor. Dávejte pozor. Ty, Tasjo, nemusíš zpívat, ty si sed'... nu — (Diriguje, začíná: „Až umru, pak mne pochovejte“.... Zpívají. Andrij Karpovyč schýliv obličeji ku Karpovi, ten se mate, ale přizvukuje mu. Ivan Stratonovýč s ponurým výsměchem hledí na Natalii Pavlovnu.)

Natalie: (sedí, odchýlivši hlavu do zadu, se za-

vřenýma očima. Najednou po druhé sloce vstane, mluví unaveným, klidným hlasem): Ne. Půjdou si ráději lehnout. Zpěv dělá mi ještě hůře. Vy si raději čtěte. Čtěte, Ivane Stratonovyči, půjdou si lehnout.

Andrij: Mamičko!

Ivan: Vidíte, říkal jsem vám, vypijte kapky bobkovíšňové.

Natalie: Snad i vypiji. (Ke všem:) Vy si seděte, neznepokojujte se pro Boha. Hloupost. Hle, Ivan Stratonovyč bude vám předčítati a já snad usnu...

Andrij: Nu, jak je možno teď číst. To je trápení... Nikdy nebolela hlava... Mamičko, snad abychom zavolali lékaře?

Natalie: Děkuji, Aďo. Je to maličkost. Unavila jsem se prostě. Dobrou noc.

Všichni: Dobrou noc.

Karpo: Pojďme děti, pojďme. Je na čase i nám jítí spat. (Saňa, Dosja vycházejí s ním).

Ivan: Nu, pojďme i my, Andreji Karpovyči. Ať naše hospodyně usne, odpočíne si. A my si snad počteme ve dvou.

Natalie: Aďo, zůstaň na chvilku. Jen chvilčičku.

Ivan: A já tedy půjdu sám? Tedy dobrou noc, Natalie Pavlovno... A kapky vezmete? Che — che — che. (Vychází.)

Andrij (udiveně): Co je zde směšného? To je mi hloupé a nic jiného.

Natalie: On si myslí, že si chci po dámském zvyku pokoketovati se svým strádáním, aby mne litovali. (Jde k pohovce.) Posad' se, Aďo...

Andrij: Hloupé a nic jiného. (Usedá vedle ní.)

Natalie (nějaký čas sedí se zavřenýma očima. Najednou klade ruce na ramena Andreji): Aďo, chci

ti dát několik otázek. Budeš mi odpovídat upřímně, podle svého svědomí?

Andrij: Mamičko, což jsem někdy ...

Natalie: Dobре... řekni: miluješ mne?

Andrij: Tasjenko, to aby ses zeptala ještě kolik je dvakrát dvě....

Natalie: Tak dobře. Řekni: věříš mi?

Andrij: Jako Bohu.

Natalie: Počkej. Odpovídej po rozmýšlení. Řekni, uvěřil bys, i kdyby tobě řekli, že tě podvádím?

Andrey: Tasjo. Co je ti? Jaký to rozhovor?

Natalie: Odpovídej, Aďo, nevšímej si toho, mám dnes nervy trochu pobouřené. Tedy? ...

Andrij (se zamyslí): Ne, neuvěřil bych ... (Vzky-pěv:) A ten, kdo by to tvrdil ... mrzkost a nic jiného ...

Natalie (slabě se usmívajíc): A kdybych já doopravdy zradila ... doopravdy ... co bys? ...

Andrij (s tajeným strachem): Tasjo ... Tasjo ...

Natalie (vesele se smějíc): Hospodine! Jak zbledl! Upokoj se, milý, žádné zradily není, chci jen vědět, jak mne miluješ, i ... jak věříš.

Andrij: Nu, Tasjo, volíš špatný způsob dověděti se něčeho. Fuj! (Utírá si čelo.)

Natalie (ulekaně): Tobě je špatně? Nu, odpušt mi, odpušt, milý, jsem ošklivá, odpušt, Aďo ...

Andrij: To nic není, není to nic ... Jen se mne, Tasjo, takto netaž ... Víš sama, jak ti věřím ... Zdá se mi, že, když jsem byl mladý, Bohu jsem tak nevěřil. Na mou pravdu. Víš, řeknu ti pravdu: Na začátku, když jsme se vzali, nevěřil jsem ti, mučil se, myslel, že jsi si mne vzala prostě ze soucitu. Myslel jsem, že ti jako muž jsem prostě protivný. Víš ... ani jsem nesměl jít k tobě jako k ženě. Počkej, když mluvit, tak mluvit. Někdy jsem si dokonce myslel, že jsi se

vídala za mne proto, že máš naději státi se bohatou. Jednu chvilku, jednu chvilčíčku jsem tak jednou myslel. To je však dávno, mamičko, dávno. Nyní se jen modlím k tobě, nyní jsem tak šťasten, že je mi až úzko, zač se mi dostalo takového štěstí? Jsem šťasten všeestranně. Jako syn, jako muž, jako bratr, jako manžel, jako člověk, jako ... Tasjo, Tasjo, ty se ještě ptáš? A kdyby se přihodilo, že ... bys šidila, víš, to by byla strašná hrůza. To by byl konec ... Bylo by to horší než smrt. Kampak. Kdybys, nedej Bože umřela, bylo by to sto — kdepak — tisíckrát lehčí... Smrt bych snad přežil, ale zradu, ... oj mamičko, není třeba ani mluvit... není třeba.

Natalie (jemně jej hladí po hlavě): Nebudeme, nebudeme, miláčku ... Posedíme trošku, i ... půjdeme spat. Je mi dnes trochu smutně, zachtělo se mi s tebou trochu o samotě pobýt.

Andrij: Vždyť ráno přijdu... (s vášní:) přijdu k své ženušce, do teplé postýlky k ní. Štěstí moje!

Natalie (vstávajíc): Tak a nyní jdi pracovat. Dosti ... půjdou spat.

Andrij: Ty bys měla vskutku užít kapek, mamičko. Co?

Natalie (s úsměvem): Snad jich užiji. Nu, buď zdráv. Pracuj, miláčku. (Objímá jej a líbá.)

Andrij: Ty jako bys odjízděla ... spi klidně. Ivan Stratonovyč se asi zlobí ... Ráno na shledanou, mamičko. (Odchází.)

Natalie (přikyvujíc mu hlavou, chvíli stojí nepohnutě a zadumčivě na místě, potom sebou trhne, hluboce vdychne a jde do svého pokoje. Za chvíli vychází s lahvičkou v ruce a usedá ke stolu, schýlivši hlavu na ruce. Na to vstává, divoce se rozhlíží, jde k balkonu, otevřá dveře, jakoby chtěla někoho volati, vraci se a zase usedá. Dívá se na lahvičku proti světlu. Vchází Ivan Stratonovyč dveřmi z kuchyně.)

Natalie (sebou trhne, schovává lahvičku, vstává, rázně a přísně): Co ještě chcete? Zase jste naslouchal?

Ivan (ponuře, mlčky a pomalu se přibližuje, vytahuje z kapsy nějaký papír, rozkládá jej, ukazuje a trhá): Směnka. (Pak vytahuje balíček psaní a klade na stůl před Natalii.) Dopisy. (Dívá se na ni pozorně s vyčkávajícím, chmurným a vroucím pohledem.)

Natalie (žádostivě chápe se dopisů, drží je na prsou, potom hledí naň ustrnule. Ivan se nutí do ponurého úsměvu): Ivane!

Ivan (chraptivě): Nečetl jsem jich.

Natalie (zemdlená usedá, nespouštějíc s něho očí).

Ivan: Nu, nyní mne můžete vyhodit a ukončit komedii. Ukončete ji co nejrychleji.

Natalie (najednou vstává, objímá jej a vášnivě líbá).

Ivan (udýchaně): Toť dík, ... či ... či ...

Natalie (okamžik váhá, dívajíc se do jeho vřelých, divokých očí, objavši jej praví): Láska láska

Ivan (vášnivě ji líbá): Tasjo ... Tasjo ... Pojďme ke mně. Pojďme ... hned se vrátíme.

Natalie: Ivane, toť pošetilost.

Ivan: A — A — Pošetilost ... I nyní pošetilost?

Natalie: Ani teď mi nevěříš?

Ivan: Nevěřím. Co ti to udělá, obejmouti?

Natalie: Tedy mám jít na důkaz?

Ivan: Ty se bojíš?

Natalie: Ne, já na důkaz nepůjdu. Půjdu, a mne to tam potáhne.

Ivan: Musím tedy věřit jen slovům?

Natalie (dívá se mu do obličeje, pomalu): Ne

dám ti jiný důkaz. Slyšíš, Ivane? Dám ti důkaz, a ty uvěříš... Ale je nutno, abys byl klidný. Slyšíš?

Ivan (chraptivě): Kdy?

Natalie: Kdy? Nevím. Brzy. Tři týdny, dva, nevím. Ty musíš čekat. Slyšíš? Chci tě nyní vyzkoušet, zda mi věříš. Mluv, věříš?

Ivan: Nevím. Vím jen, že jsi mne otrávila svými slovy. Nevím, čemu věřit. Zab mne, ale rci pravdu... pravdu... pravdu.

Natalie: Řeknu ji, jenže ne hned, ale teprve potom, až budeš věřit mně, ne důkazům. Slyšíš? Budeš čekat?

Ivan: Nevím... musím... Nyní jsi v bezpečí, síla je na tvé straně.

Natalie: Nemluv hlouposti. Což nevím, co jsi si myslil, když jsi vracej psaní, a co máš ted' právě v očích? Jsem vždy v tvé moci, i bez dopisů.

Ivan: A, tedy jen proto ty polibky?

Natalie: Pravím, nemluv hlouposti. Kdyby jen k vúli tomu, šla bych ihned k tobě. Chci ti podat takový důkaz, abys mi na celý život uvěřil. Ale ty musíš čekat. Ani jediného slova, ani jednoho výstupu nechci. Kdybych i před tvými zraky objímala Andrije, Tosju, všechny muže, musíš čekat a mlčet. Slyšíš?

Ivan: Jak dlouho? Celý život?

Natalie: Ne, zcela krátce. Řekla jsem, že déle než celý měsíc, čekat nebudeš. Chci tě vyzkoušet, a pak ti podat důkaz. Budeš čekat?

Ivan (mlčí): Budu.

Natalie: Tak, a nyní jdi k Andrijovi. Unavila jsem se. Líbej mne, líbej. (Objímá jej.) Jdi.

Ivan (schýlený, potáčeje se vychází. Natalie Pavlovna bez sily usedá na židli, klade hlavu na stůl a tiše, beznadějně pláče).

O p o n a.

DĚJSTVÍ III.

(Tamtéž ráno — stůl je prostřen k obědu.)

Ivan (s kloboukem v ruce): Nemám již sil. Slyšíš? Nemám. Nemohu čekat.

Natalie: Musíš. Musíš, chudáčku, a neodcházej, budeme hned obědvati.

Ivan: Půjdu se projít... Kdyby aspoň byla práce, v práci jsem na vše zapomíнал. A poněvadž jsme již motor odevzdali... tento týden zdá se mi nekonečně dlouhý... (Posměšně se usmívá.) Snad očekáváš, že se zblázním?

Natalie: Ivane! To je tvá víra?

Ivan (schouliv se): Odpust, nechtěl jsem.... Jsem opravdu šílený.

Natalie: Ach, kéž by již rychleji....

Ivan: Ani ty mi nic nepovídaj!

Natalie: Nic ti neřeknu... Čekej! (Saňa vchází prozpívajíc si. Umlkne.)

Ivan: Nu, půjdu se projít. (Odchází.)

Saňa: Hospodine! On se stává den ode dne chmurnější, takovým, že je těžké dlíti s ním v jednom pokoji. Což, bolí vás hlava, Natalie?

Natalie: Tak trošku. Ale to nic není, děťátko.
Nic.

Saňa: A co se to s vámi stalo? Andrij povídá, že jste nikdy ještě nestonala. A během tohoto týdne jste zrovna schřadla. (Nesměle:) Snad máte nějaké trápení, Natalie?

Natalie (smějíc se): Trápení? Co ti to napadá, děvenko moje? Což mne nemáte rádi? Což nejsme šťastní? Dnes nebo zítra budeme míti peněz hromadu.

Saňa (smutně): A přece nejste veselá. Pulchera mi povídala, že vás jednou viděla, jak jste plakala.

Natalie (hlasitě se směje): Jistě? To se stařence jen zdálo. Zapomněla jsem již, kdy jsem plakala. Nu, což, snad si trochu sedneme k pianu?

Saňa: Sedněme. Jen aby vás hlava nerozbolela. Vy beztoho celé dny hrajete při hodinách.

Natalie: Ó, brzy již nebudu vůbec hrát. Tak sedněme si. (Ozve se zvonek.)

Saňa (běží): Asi Andrij. (Vrací se s psaním.) Psaní, Natalie, psaní, asi od společnosti. Podívejte se, zde na obálce stojí něco cizím jazykem natištěno Co je vám, Natalie? Aj, lidičky!

Natalie (velmi rozčilena): Nic... To je jen o motoru. Odpověď... Jak rychle. (Dává si ruku na srdce. Roztrhává obálku, čte a bezmocně usedá.)

Saňa (ustrašeně): Co? Špatně? Nechtějí?

Natalie: Ne, naopak... Prosí Andrije, aby přijel podepsat smlouvou.

Saňa: A vy jste nerada?

Natalie: Já nerada? (Najednou povstává; povýšeným hlasem:) Já nerada? ... Cha — cha — cha. Ne, jsem ráda. Strašně ráda. Teď je konec... Ó, já jsem šíleně ráda. Kde je Andrij? Ach, šel k Serďukovým. Saňo, běž honem za ním. Víš kam?

Saňa: Vím.

Natalie: Běž ihned, zavolej ho, ať všeho nechá!

Kde jest Dosja? Dosjo... Dosjo...

Saňa: Dosja šla na poštu...

Natalie: Ach, na poštu... Ano, ano, Dosja šla na poštu. Naše tichá, pokorná Dosja šla na poštu. Ano, to je správné... ach... Co jsem chtěla?... Zapomněla jsem... Vstoupilo mi to do hlavy. Běž děťátko, běž. (Přechází po pokoji.)

Saňa (ulekaně se za ní dívá): Mám vám podat i vodu?

Natalie: Vodu? (Svrašťuje čelo, vzpomínajíc.) Ach tak... vodu... nu ano... (Jde ke dveřím kuchyně.) Pulchero, Pulchero! Běž, Saňo, běž... (Saňa se nehýbá, vchází Pulchera.)

Natalie: Pulchero, běžte ihned k mladému pánovi Tosjovi, zavolejte ho sem, řekněte, aby ihned, okamžitě sem přišel. Aby všeho nechal, aby ihned přišel. Rychle, Pulchero, rychle!

Pulchera (upřeně hledí na Natalii Pavlovnu, přísně): A víte, paní, co já vám povím?

Natalie: Nu?

Pulchera: Že potřebujete na hlavu ručník, právě tak jako pán, neboť jste jaksi, jaksi...

Natalie (na něco si vzpomněla): Aha! (Běží do svého pokoje, ale ihned se vrátí.) Nu nic. Běžte přece, Pulchero. Pro Boha, proč stojíte?

Pulchera: Nu víte, co já vám povím?

Natalie: Ach, Pulchero, potom mi to povíte. Jděte již. Ale řekněte mu, aby ihned přišel.

Pulchera: No, dobře, dobře. Ale to vám povídám, že, budete li ještě týden běhat po těch hodinách, pak...

Saňa: Vždyť Natalie už hodiny dávat nebude. Andrij již jen smlouvu podepíše. Hle, obdrželi jsme psaní.

Pulchera (radostně dojata křížuje se): Nu, sláva tobě, Hospodine, to jste to měli říci hned. Už běžím, běžím... (Běží do kuchyně.)

Natalie (se tiše směje nad polekanou Pulcherou): Kam pak?

Pulchera: Ale aspoň šátek si přehodím.

Natalie: Ale vždyť je to jen přes ulici. Jedna minuta.

Pulchera: A kdyby to bylo jen půl minuty, což pak jsem mladé děvče, abych jen tak běhala po ulici? Hned, hned...

Natalie: Ach Bože, Saňo, a proč pak ty neběžíš?

Saňa: Hned to řeknu otci. Ne? Ten se potěší, Bože. (Odbíhá.)

Natalie (rychle chodí pokojem, vchází)

Pulchera (s velkým šátkem přes ramena a při chůzi mluví): Už běžím, běžím. A což když nebude doma?

Natalie: Musí být, musí. V té době je vždy, vždy doma.

Pulchera: Ale kdyby nebyl?

Natalie: Když nebude? když nebude? — Sama ho půjdu hledat. Ale on je doma. Běžte, Pulchero!

Pulchera: Vždyť běžím. Nu, sláva tobě, Hospodine! (Odbíhá. Naproti ní rychle vchází Karpo Fedorovyč.)

Natalie (vrhá se k němu, objímá ho a líbá tulíc se k němu): Tatíčku... Tatíčku! Dnes máme svátek. Řekla vám to Saňa, řekla? Posaďte se sem, sedněme si oba. Jste rád, tatíčku?

Karpo: Nyní si odpočineme. Do smrti se za vás budeme modliti k Bohu, aby vám dal dlouhý věk, dlouhé žití, štěstí...

Natalie: Ó, já teď budu dlouho, dlouho žít. Nyní otče, budeme odpočívat. Napracovali jsme se všichni

dost. Co? Můj otec byl hlídačem kostela. Povídala jsem vám to už? Byl vám podoben, také tak tichounký. Až v hrobě našel odpočinek. Nedočkal se, tatíčku, odpočinku zde na světě. Vy si odpočinete za něho, že ano? I za něj, i za sebe. Já jsem, otče, tak trochu jako rozrušena, ale taková radost, taková radost. (Vzchopí se a běží na balkon. Dívá se na ulici. Najednou mává rukou a běží do předpokoje.) Tosj jde, otče. Je mu to nutno říci. (Běží zase k němu a objímá a líbá ho.) Zbláznila jsem se radostí, otče. Ale vy se nelekejte, toto zbláznění není strašné...

Karpo (se stále šťastně usmívá, hladě její ruce): Oj, není, není strašné. Takové bláznění dej, bože, všem...

Natalie: Tatíčku, chtěla bych si s Tosjem něco mezi čtyřma očima povědět. Chceme překvapit Andrije, jako na svátek.

Karpo (vstávaje): Ale mluvte. Mluvte. Odejdu, odejdu...

Natalie: Tatíčku, nezlobíte se? Ne?

Karpo: Ale co vás napadá... *Natalie*?

Natalie: Otče, a kdy vy mně vlastně budete říkat „ty“ a „dcero“? Co?

Karpo: Vždyť já si netroufám... dcero.

Natalie (radostně jej líbá): Děkuji, děkuji, tatíčku. (Vchází Tosj zamračen.)

Pulchera (jde za nim): Tak jsem ho přivedla. Závidí, že sám nemá takové štěstí, a nic se neraduje. Hle, takový je on...

Tosj: Já se raduji, Pulchero, ale hlava mne dnes bolí. Jak se máte, Karpo Fedorovyči?

Pulchera: A! Panská nemoc. Méně knih by měli číst. (Odchází.)

Karpo (zdraví se s Tosjem): Tak tedy odejdu.
A vy si povídejte, povídejte. (Odchází.)

Natalie (rázem celá ztichla): Tosju, Tosju, chci
s tebou mluviti,

Tosj (s podezřením): Prosím.

Natalie (ukazujíc na psaní): Andrej dnes podepisuje
smlouvuv.

Tosj: Ano. Pulchera mi to povídala. Jsem velmi
rád. Gratuluji. Nu?

Natalie: Jaký chladný, skoro nepřátelský pohled.

Tosj: Neběží o můj pohled. Nu?

Natalie: Tak se není třeba na mne dívat, Tošku,
můj milý. Ty můj jediný milovaný. (Náhle obejmé
Tósja, klesá mu na prsa a trhavě, zmučeně, hlasitě
pláče.)

Tosj (ulekaně): Tasjo, Tasjo! Holubičko! Drahá
má! Co je ti? Co je ti, řekni mi... Ale co ti je, pro
Boha, chceš mne o rozum připravit, či co? Tasjo?

Natalie (zdvihá se, dívá se naň, běže ho za hlavu
a líbá s divokým žárem na oči, čelo, nos, vousy): Jediná
radost má... Světlo, slunce... moje zářné.

Tosj: Holubičko drahá, co je ti? Co to vše znamená,
řekni mi to přece, nemuč mne. Tasjo, vždyť někdo
může vejít.

Natalie: Ať si vejdou... ať všichni vidí... můj
jediný, můj... (Pláče.)

Tosj: Ó, co to děláš? Co je ti? Ty se loučíš se
mnou, mluv, loučíš?

Natalie: Počkej, já hned... to jsou jen okamžité
slabosti... nemá to býti... já ihned... Tosjo...
Miluješ mne?

Tosj: Tasjo! Nu, co je to za otázku?

Natalie: Pravda, sama nevím, co mluvím. Vím
jen, že ty mne miluješ. A já tebe také miluji. Och,

jak tě miluji... Pamatuješ si, jak jsme tenkrát u babky semena kupovali, a ona si myslila, že jsme muž a žena... A což nejsme snad muž a žena? Kdo může říci, že ne? (S nevýslovnou něžností:) Tosíku... Kotě... Chlapečku můj... Ohníčku můj...

Tosj: Tasjo... Co je to vlastně? Nu, mluv přece, mluv! Jaká to muka!

Natalie (mlčí, energicky): Tosju! Věříš mi, že tě miluji? Řekni.

Tosj: Tasjo! K čemu ty okolky? Mluv přímo.

Natalie (tvrdě): Ptám se tě, odpovídej. Věříš?

Tosj: Ne.

Natalie: Fr! Ohníčku!

Tosj: Nevěřím. Vím také, co mi teď řekneš. že se nyní musíme rozejít. Můžeš mluvit, jsem klidný.

Natalie: Klidný? Zcela? Ó, hochu můj... Ne, ne, chci ti říci, že se nyní nikdy nerozejdeme. Slyšíš? Nikdy.

Tosj (vyjasňuje tvář): Tasjo, je to pravda? Je to pravda?

Natalie: Ano, pravda. Teď mi budeš věřit, že jsem tě milovala, a že tě miluji. Počkej, děťátko, jen to chci říci. Poslechni, Tosjo, nikdy, — slyšíš? — nikdy žádnému člověku nesmíš říci, co bylo mezi námi. Slyšíš?

Tosj: Nechápu, Tasjo — — Vždyť to stejně budou všichni věděti.

Natalie: To, co vidí, to je něco jiného. Nesmí věděti, co bylo. Dáváš mi své slovo?

Tosj: Ale ovšem... jen že já nerozumím...

Natalie: Ne, přísahej mi na naši lásku, že dodržíš své slovo. Přísahej, že mi věříš.

Tosj: Přísahám, Tasjo...

Natalie: Nu, to je vše. Nyní zase bude vše dobře...

jen abys věřil, že já tebe miluji, že... tebe jediného jsem milovala a miluji... Hled' Tosju, hlavně Andrij nesmí ničeho vědět. Slyšíš?

Tosj: Tasjo... Slyším. Ale já stejně ještě nerozumím. Vždyť opustíš Andrije.

Natalie: Opustím.

Tosj: Vždyť on se doví, proč, k vůli čemu jsi ho opustila. K čemu zde mé slovo? Ty něco... já nechápu...

Natalie: Vše to beru na sebe. Nemysli na to. Vykroutím se z toho. Přece... umím lháti. Cha — cha — cha. Propast lží. Pravda?

Tosj: A již se nebojíš, že to ubije Andrije?

Natalie: Naopák, nebojím, dám mu po celý život klid i spokojenost, jistotu sebe, dám mu to, čeho je mu nejvíce zapotřebí. A dám mu to lží. Slyšíš? Lží. Ať žije lež.

Tosj: Tasjo! To není hezké.

Natalie: A co není hezké?

Tosj: Ta tvoje radost.

Natalie (vzrušeně): Vskutku? Cha — cha — cha. Můj pravdivý hošik nemiluje lží? Ani té, která dává radost? Hochu, co je pravda? Pravda je sestárlá lež. Lecjaká lež bývá pravdou... Filosofie, že? Můj básník nemá rád filosofie? Není třeba ji míti rád. Kalí pouze rozum. (Zamyslí se.)

Tosj: Tasjo. Vše to jsi mluvila vážně nebo žertem?

Natalie: Co? O té pravdě?

Tosj (rázně): O tom, že opustíš Andrije.

Natalie: Vážně, ach, vážně... (Povstává s hrůzou.) Tosjo... Tosjo... Což to je možné?... Což opravdu to je vážné, Tosjo?

Tosj (chladně): To záleží na tobě.

Natalie: Tosjo. Můj Bože... (Najednou se přerušuje.) Ještě hysterie schází, a bylo by všechno.

Tosj: Kdy že opustíš Andrije?

Natalie (pohlíží naň): Tosík nevěří. Viděl?

Tosj: Uvěřím tehdy, až to uděláš.

Natalie: A když toho neudělám?

Tosj: Pak jsi mne oklamala, jako všecky.

Natalie (tiše): Tosjo, udělám to, ale ty pamatuj na své slovo. Slyšíš? Pamatuj na své slovo, nechť se stane cokoliv, slyšíš, nechť se stane cokoliv, že tebe Tasja měla ráda, a že to udělala... a krátce, že jinak nemohla. Slyšíš?

Tosj: Co „nemohla“? Co, „nechť se stane cokoliv“? Že neopustíš Andrije, viděl?

Natalie: Pravím ti, nechť se stane cokoliv. Nevím, co se může státi. Dosti. (Unaveně:) Ach, kéž by to vše rychleji, rychleji...

Tosj (objímá ji): Nesmím, Tasjo, věřiti svému štěstí... ne, nevyznám se v tobě...

Natalie: A nevěř, kotě. Věř jen jednomu, že tě miluji. A že bude dobré... počkej, zdá se, že jdou. Ty ovšem neodejdeš? Ty musíš zde dnes býti. Dnes budeme veselí, ano? Slibuješ?

Tosj: Slibuji. (Zazní zvonek.)

Natalie: A potom... co bude, to bude. Milovaný, jediný, můj. (Chápe jeho hlavu a divoce, vášnivě ho líbá, pak běží do předpokoje. Tosj je v radostném rozčilení. Vchází Natalie, Andrij, Saňa a Ivan Strat. Všichni kromě Ivana Stratonovyče radostně září.)

Andrij: Tasjo! (Objímá a líbá ji.)

Natalie: Vyhráli jsme, Ado!

Andrij: Vyhráli. Kde je psaní?

Natalie (běží ke stolu a podává je): Hle, tu je.

Andrij (k Ivanu Stratonovýči): Nu, co tam je načmáráno? (Šťastně se usmívá, oba čtou.)

Ivan (chmurně): Nic.

Andrij (rozhořčeně): „Nic.“ On říká „nic“. Nu, pohleďte na toto strašidlo. (Uzřev Tosja:) Dobrého zdravíčka, Tosjo. Nu, pohleďte na tohoto... na tohoto pesimistu. Což? Div že jsem na ulici nepřeskočil svítilnu, když jsem uzřel Saňu, a potkali jsme jeho a on nic... jen mrak, a hrozný černý mrak. Chápete, člověče, co z toho kouká?

Ivan (posměšně): Deset tisíc a snad ještě něco. (Pokradmo pohlédne na Natalii Pavlovnu.)

Andrij: „Deset tisíc“ a mluví najednou, jako by měl denně dvacet tisíc... Ne, s takovým člověkem se nedomluvím. Tasjo, dnes je u nás banket, dnes, my... Pulchero!

Saňa (běží do dveří kuchyně a volá): Pulchero, Pulchero...

Andrij: Tasjo, dnes je banket. Máme alespoň trochu peněz?

Natalie (vesele): Asi deset rublů se najde.

Andrij: To je vše? Ech, škoda, šampaňské by neškodilo.

Natalie: Můžeme si vypůjčit. Tosjo, nemáš něco u sebe?

Tosj (s vynuceně veselým úsměvem): Na takovou krásnou věc musí něco být. (Vytahuje tobolku, počítá.) Patnáct rublů a dvacet kopějek. (Vchází Pulchera.)

Andrij (k Tosjovi): Báječné, znamenité... Dejte je sem, Natalie, dej sem svoje. Pulchero, dnes bude u nás banket. Slyšíte?

Pulchera: Vždyť slyším. Ten s kokardou? Co sem chodíval. (Všichni se smějí.)

Pulchera (se tváří rozhněvaně): Ehe! Jen se

smějte. Snad se stará přece domyslí, co je zač ten...
no ten... jak jste ho jmenovali.

Andrij: Banket, Pulchero, banket. Hostina.

Pulchera: A—a banket... nu tak to máte říci.
Tedy co bude?

Andrij: Tak co? ... (K Natalii Pavlovně:) Ne,
Tasjo, v tom se nevyznám. To není má věc.

Natalie: Pulchero, musíte koupiti vína... Slyšíte?

Pulchera: Ba ne, je třeba spíše koupiti brambor.
(Všichni se smějí.)

Natalie: A tak tedy těch brambor, co se nazývají
víno. Jenže... A víš co, Aďo? Raději to napíšeme na
lístek, jinak to Pulchera zapomene.

Andrij: Báječně. Znamenitě. Kde je papír?...

Tosj (vytahuje zápisník): Zde je. (Vytrhává list
a podává i s tužkou Andriji.)

Andrij: Znamenitě. Tedy šampaňské, pánové.
Dvě láhve. (Píše:) Šampaňské. Co ještě, Natalie?

Natalie: Já nevím...

Ivan: Monopolky obyčejné.

Andrij: Fuj, demokrat. Nu, ale může být. (Píše.)
A co ještě? Znamenitě. Zde máte, Pulchero. Víte,
kde je obchod?

Pulchera: Abych nevěděla. Tam za kostelem?

Andrij: Kde za kostelem? Snad nemyslите lé-
kárnu? (Všichni se smějí.)

Pulchera: Hle, jak jsou veselí. Co, jaká lékárna?
Lékárna je na jedné straně, a co je na druhé? che —
che — che.

Andrij: A docela správně. Odpusťte, Pulchero,
probůh odpustte. (Uklání se.)

Pulchera: Tak zde tedy je vše napsáno?

Natalie: Vše, tedy jen rychle, Pulchero.

Andrij: Jednou nohou sem, a druhou tam.

Pulchera: A podívejme se. Ještě abych se drožkou vezla!

Andrij: Zajisté, Pulchero. Jen si vezměte drožku.

Pulchera (smějíc se): I co si to vymýšlejí. No, tedy vezmu. A oběd potom?

Natalie: Potom, potom ... Saňo, a kde je otec?

Zavolej ho rychle! Zavolej!

Andrij: On již ví?

Saňa (vybíhajíc): Ví.

Tosj (snaží se být veselým, k Ivanu Stratonovýči): Tak teď, chimiko, můžeme vám blahopřát?

Ivan: A vám?

Tosj: Mně? K čemu?

Ivan (se zamračeným posměchem): Ah! Jako členu šťastné rodiny.

Tosj: V tom smyslu souhlasím.

Ivan: Souhlasíte?

Natalie (vesele): Pánové. Aspoň dnes se spolu nehádejte. Ivane Stratonovyči, slíbil jste mi jednou, že budete hodný. Pamatujete?

Ivan: My se ani nehádáme, Natalie Pavlovno. Prostě mluvíme jako dobrí přátelé. Chci dokonce prosit Antonína Michajloviče, aby napsal ódu na tento významný den a při šampaňském ji četl. Tolik spoléhám na genia Antonína Michajloviče, že, myslím, — že bude míti dosti času, než se Pulchera navrátí.

Tosj (se směje): Možná.

Natalie: Jste zlý, Ivane Stratonovyči. Ani v takový den nemůžete ...

Andrij: Bít ho ... bít, třeba.

Ivan: Hospodine! Copak jsem něco takového řekl? (Vchází Saňa a Karpo Fedorovyč.)

Natalie (běží jim vstří): Proč jste se schoval, tatíčku? Celá rodina se sešla, a vy nikde.

Andrij: Tak, otče, nyní koupíme úly? Co? Rozdělíme se, já si vezmu mechaniku a vy včelařství. Či chcete naopak? Vy mechaniku a já včelařství?

Karpo: Dobře, synku, tak i tak. Aby vše bylo dobře.

Andrij: Zajisté. Znamenitě řečeno. Tak, otče, nyní bude vše dobře. Vše.

Karpo: Dej Bůh. Dej Bůh.

Andrij: A když bude zle, pak hle, kdo nás spasí. (Ukazuje na Natalii.)

Karpo: A spasí... a spasí. Dej Bůh, aby bylo jen více zdraví.

Natalie: Bude, otče. "Spasím. Všechny spasím. (Usazuje Karpa na pohovku. Tosj upřeně na ni hledí a vychází na balkon).

Andrij: Kde je Dosja? Co že jí není nikde vidět?

Saňa: Šla na poštu, Andrijku. Asi zašla ještě do obchodu.

Andrij: A... za hospodářstvím? Nu, Tasjo, dej sem papír, sedni a piš psaní všem svým žákům. Adieu, či jak se říká s Bohem. Konec. Sedni, ihned sedni.

Natalie: Okamžitě. Počkej chvílku. Nyní chci pobýt s vámi. S otcem. (Šelmovsky:) Což, tatíčku, snad abychom si zapívali? Cha — cha — cha.

Andrij: A víte, docela právem se nám vysmívají Rusové. Ať hoře, či radost, ihned se ozve: „pojdź, zapíváme si.“ A říkám vám, pánové, to je přece krásný zvyk u nás. Nu doopravdy... Proč bychom si nezapívali? Co? (Všichni se smějí.)

Andrij (tiše se směje): Na mou věru, pánové. Nu, co je na tom? Zrovna jsme se sešli, co? Jak myslíte? Než Pulchera přinese... a to jaksi, víte, v prsou je radost a projeviti ji... jaksi nemístné by bylo křičet. Francouzi začínají hned tančiti. Nu, a my zpívat. Ne?

Saňa (zlostně): A Rusové kořalkou se nalévají.
(Smějí se.)

Natalie (pohlížejíc za Saňou a Tosjem, kteří trošku poodešli dozadu, povýšeně): Víš, Ado. Snad budeme za nedlouho míti ještě jednu radost, trochu jiného druhu, ale též takovou, že si potom zazpíváme.
(Ukazuje očima na Saňu a Tosja.) Co myslíte, pánové?

Ivan (upřeně na ni pohlíží).

Andrij (se zápalem): Výtečně. Je to tak báječné, že... nevím, kam s tou naší radostí.

Saňa (se ohlíží): Co je výtečné? Andrijku, neslyšela jsem, co je výtečné. (Smějí se.)

Andrij: Něco...

Saňa (s neporozuměním dívá se na všecky).

Natalie: Hovoříme, že se brzy dočkáme ještě jedné radosti. Ale o ní ty nesmíš vědět.

Andrij: Cha — cha — cha. Nesmí. Ne. Ne. Ona právě nesmí vědět. Chraň Bůh.

Ivan: A také Antonín Michajlovič.

Andrij: Ne, naprosto ne. Naprosto.

Karpo: Nesmí...

Natalie: Cha — cha — cha. Právě, otče, že nesmí...

Tosj (se červená): Pánové, já ničemu nerozumím.

Ivan: A proč jste se červenal, když ničemu nerozumíte?

Tosj: Já???

Natalie: Cha — cha — cha a Saňka též, je vidět, že nepochopila. Co? Opravdu? Oj, zcela nepochopila, je červená jako slunce...

Tosj (vzplanuv, k Natalii Pavlovně): Natalie Pavlovno.

Natalie (rychle k němu): Frr, frr, už zas?

Tosj: Podivné žerty.

Saňa (najednou je vidět, že pochopila): Ach ne, jací jen jsou, pro Boha. (Vybíhá, všichni se smějí.)

Natalie: Saňo! Saňo! Mlčíme. Čestné slovo, že budeme mlčeti. Ubohé děvče.

Tosj: Natalie Pavlovno. (Natalie mu něco šeptá. Tosj upřeně na ni hledí, nejprve se uklidňuje a stává se vážným, dívá se podivným pohledem na všechny.)

Andrij: Již jsi ho utišila? Che — che — che.

Natalie: Oho! Okamžitě. Řekla jsem takové slovíčko, a již bylo ticho jako na povel. Musím to ještě říci Saně. (Jde za Saňou.)

Andrij (ke Karpovi): Kouzelnice. Nu zkrátka, tatíčku, kouzelnici tu máme a dost.

Karpo (pobožně): Nu, zkrátka kouzelnice.

Ivan (k Tosjovi): Nu, sladké asi slovo. Co?

Tosj (s podivným posměchem): Sladké, chimiko, sladší než všechny vaše kyseliny.

Ivan: Vida.

Andrij (mrká na Ivana): Snad i my se někdy dovíme co to bylo za slovo?

Tosj (stejně podivně se usmívá): Snad se to dozvíté.

Andrij: Báječně. Báječně.

Ivan (chodí pokojem a podezřívavě se dívá na Tosja): Uvidíme. Uvidíme.

Tosj: Uvidíte a uslyšíte. (Ivan se zastaví a pátravě mu hledí do tváře.) Co? chcete to ihned vědět? „Brzo“.

Ivan: Brzo?

Tosj: Brzo.

Ivan: Tak to řekla Natalie Pavlovna?

Tosj: Tak, tak to řekla.

Ivan (vzchopuje se a zase chodí, trochu rychleji).

Andrij: Co? Nepoddává se? Tajemství svatě zachovává? (K Tosjovi:) Ale nemučte ho již déle.

Vidíte, jak zbledl? Snad právě on sám chce vstoupit na tutéž cestičku. Cha — cha — cha.

Ivan (zastavuje se a úsečně k Andreji): Uhodl jste, Andreji Karpovyči.

Andrij: Cha — cha — cha. (Vchází Natalie a Saňa.) Tasjo, probůh, řekni též Ivanu Stratonovyči nějaké to sladké slovo, neb zde div nedojde k souboji mezi těmito rytíři. Žárlí.

Natalie: Ale to nemůže být. A Dosja tu ještě není?

Andrij: Cha — cha — cha. (Se zápalem ke Karpovi:) Nu. Čarodějka, vskutku. Cha — cha — cha.

Saňa (vesele): Kdyby již zde byla Dosja. Ať také trochu na ní ...

Natalie (chytře): Ivane Stratonovyči, na několik slov ...

Ivan (ponuře): Prosím, nechte mne v klidu.

Andrij: Vzpírá se. Cha — cha — cha. Vzpírá se.

Natalie (pozorně naň pohleděvši): Počkej, hned také na tebe přijde řada. Ivane Stratonovyči, chci vám říci několik slov důvěrně. Slyšíte?

Andrij: Nevzpírejte se, Ivane Stratonovyči. Jděte rychle, aby také na mne řada došla.

Ivan (přistupuje k Natalii Pavlovně, ta mu něco šeptá, on odpovídá. Ona zase. Všichni sledují. Obličej Ivanův se vyjasňuje.)

Andrij (až vyskakuje): Uklidnila ho. I toho uklidnila.

Natalie (se smíchem jde do svého pokoje): Ihned i tebe uklidním, počkej.

Andrij: Nu jen si to pomyslete. Uklidnila ho. Nu, Saňo, co tobě řekla? Co?

Saňa: A nechte mne na pokoji. Nic. Zde na Ivana Stratonovyče si dorážejte. Podívejte se, jak už chodí.

Andrij (potutelně): A Dosji tu není, Chm.

Natalie (s mokrým ručníkem přistupujíc k němu):
Tak a nyní je řada na tobě. Ukaž své oči... Tak...
(Klade mu ruku na hlavu.) Je ti třeba klidu. Jenže
tobě, hle, co je třeba... Ručníku se ještě nemusí po
užiti. (Odkládá jej.) Seděte tiše, pane.

Andrij: Maminko, na mou duši, cítím se výborně.

Natalie: Dokonce příliš výborně. (Tře spánky
prstem.) A hlava bolí?

Andrij: Trošíčku. Na mou věru, malounko. Jsem
klidný.

Natalie: Tak tedy abys byl zcela kliden, sed' tiše.
(Tře mu spánky.)

Andrij (k Ivanu Stratonovýči): Hle, co znamená
despotism. V budoucnosti přijde i na vás taková svízel.

Natalie: Svízel? Ach! Počkej! Tak já ti dělám
svízel! Tu máš. Tu máš. (Úsilovně tře ho po spáncích.)

Andrij: Oj mam... maminko, dosti.

Natalie (přestává třít a najednou zpívá):

Kdyby hoře sevřelo tě, bída,
kdyby hoře sevřelo tě, bída,
šel bys na ulici ven a křičel,
šel bys na ulici ven a křičel.

Andrij (okamžitě začíná spolu zpívat, zároveň
dává takt, mrká na všecky, aby tak zpívali).

Natalie: Ech, škoda, že není vína. Chci užiti
plné radosti. S vínem, s mukami, se špínou, se lží.
Cha — cha — cha. Že ano, Ivane Stratonovýči? Odkud
vzít čistou rádost? Hloupost. — Pojďte zpívat. Ado.

Andrij: Jak poroučíte, vaše blahorodí.

Natalie: Tosjo, Saňo. Co vy doopravdy? Což
vám není veselo? Vždyť sedíte jako zmoklé slepice.

A ještě se chtějí nazývati mládeží. Zpívat. Hráti.
(Hlasitě, vásnívě:)

Pijme, pánové, pijme, mládenci,
pijme, dokud chce se pítí,
dokud nás neštěstí nepotkalo,
a smích bídy můžem' míti.

(Všichni se nakazí její náladou, každý přiměřeně své povaze. Pohyby stávají se nervosní a veselé, dokonce i Ivan oživil a zpívá spolu, jen někdy pohlíží posměšným úsměškem na Andrije Karpovyče a Tosja. Natalie přibíhá k pianinu, usedá a doprovází. Vchází Pulchera s láhvemi. Všichni křičí „hurrá“, běží k ní a odnímají láhve, hlasitě se smějí a křičí.)

Tosj: Dejte sem, Pulchero, dejte. Oni to neumějí.

Saňa: Tosjovi, Tosjovi.

Pulchera: Pán Bůh s námi. Přejte mi přece oddechu. A podívejme se. A matko Boží. Berte jen, berte.

Ivan: Sem, sem . . .

Natalie (která také přiběhla): Aďo. Podej vývrtku. Saňo, sklenice, poháry. Z kredence, rychle.

Tosj: Žádné vývrтки. Šampaňské s vývrtkou? Cha. Pusťte. Nepleňte se. Poháry. Rychle. (Začíná otevírat.)

Ivan (chopil se druhé láhve).

Tosj: Ivane Stratonovyči, nechte toho. Vždyť to neumíte.

Ivan: Myslite? Hleďte jen, abyste to sám uměl.

Natalie: „Nehádejte se, čertovy straky, vláda poroučí.“ Aďo! Chci tě políbit. Tatíčku! A na tatíčka jsme zapomněli. Tatíncu, pojďte mezi nás.

Karpo (s tichým, šťastným úsměvem všechny pozoruje). Kde pak já starý! Jen když vás tak vidím.

Natalie: Ne. Ne. (Přistupuje a vede jej ke stolu.) Dnes je třeba, abychom byli všichni pohromadě. Ach, Dosja tu není. Jak pak to bude bez naší tiché Dosji?

Saňa: Počkáme.

Tosj: Pánové. Čekat už je pozdě. Dejte pozor. Nastavujte poháry. (Zátka s hlukem vylétá.) Poháry, poháry. (Všichni nastavují poháry.)

Natalie: Tatínku, podejte svůj pohár. Aďo, ty už máš?

Tosj: Nestrkejte se, pomalu.

Ivan: Antin Michajlovič je na pravém místě.

Natalie: Prosím, bez hádek, špiček a podobných věcí. Jen mír a radost musí zde být. Viděte, otče?

Karpo: Pravda, dcero. Och, pravda... Ale jak to šumí...

Natalie: Počkejte, otče, nepijte, chci promluviti několik slov. Prosím o slovo, prosím o slovo.

Andrij: Prosíme, prosíme.

Tosj (zdvihne pohár): Posloucháme.

Natalie: Ach, Dosja tu není. Nu, jaká pomoc. Pánové, připijme na to, co dává radost.

Andrij: Hurrá.

Natalie: Počkejte. Na vše, co dává radost, na vše, na vše. Ať je to cokoliv, lež, pravda, láska, nenávist, nemoc, dokonce... dokonce i smrt. Ano?... (Všichni se na ni nerozhodně dívají.)

Natalie: Na vše, na vše, co dává radost. Nechcete?

Andrij: Maminko. Radost je věc skvostná. Ale lež, nemoc, smrt....

Natalie: Ale což když dávají radost? Radost, slyšíš? Velikou, dlouhou...

Tosj: Hurráá radosti, a se lží pryč.

Natalie: Cha — cha — cha. Ach vy... pštrosové moji. Pštrosové.

Ivan: Hurrá všemu, co dává radost.

Natalie: Výbor—rně. Ivane Stratonovyci, já přijím s vámi.

Andrij: E, vem to čert. I já volám hurráá. Všemu, co dává radost.

Natalie: Jsi chlapík, Aďo.

Tosj: Saňo! Jen na radost i pravdu.

Saňa (nerozhodně): Já nevím.

Andrij: Připij všem. Hlavní věc je připít a čemu, to si pak rozmyslíš. Připij radosti, kterou právě máme. Hle, toť vše.

Natalie: A vy, tatínku, čemu vy, co?

Karpo: Aby vše bylo dobře.

Natalie: Tedy s námi. Hurráá!

Tosj: Ne s námi.

Natalie: Nic s nimi, oni jsou na to příliš mladí, aby vám připili. Že je to pravda, otče?

Karpo: Pravda, dcero, pravda.

Natalie (radostně): A co? Aha. Hurrá. Tosjo, druhou láhev. Nyní vypijeme na odpočinutí, tiché, smírné odpočinutí. Co, otče? Tiché, tiché, aby... Ech. Nu vše jedno, nalévej, Tosjo,

Karpo: Ale chutné je to, ať mne...

Andrij: Chutné, otče? Ale i peníze za to jsou chutné. Deset rublů jedna lahvička.

Karpo: Ale Fán Bůh s námi.

Saňa (žertovně): Cha — cha — cha.

Karpo: Ať mi zkysne... Deset rublů? (Dívá se na svou sklenici.) Vždyť za deset rublů bych celou vesnici opil tak, že by ani cestu domů nenašli... I ať ti... Šampaňské se jmeneje?...

Andrij: Šampaňské, otče.

Tosj: Pozor, připravte poháry.

Natalie (strnule, zádumčivě stojí s pohárem v ruce).

Tosj: Natalie, co je ti? Pohár nastav.

Natalie (škubne sebou): Ach, pohár? Tu máš.

Andrij: Zamyslila se?

Natalie: A Dosja stále nejde. Je nutno, aby tu dnes byli všichni. Vždycky se jí ukřívdí... I teď.

Saňa (vybíhá na balkon): Nejde.

Tosj: Nevadí. Někdy jindy i ona vypije. (Dívá se při tom na Ivana.)

Andrij: Cha — cha — cha. Ivane Stratonovyči, proč pak se na vás Tosj dívá?

Ivan (s posměchem hledí na Tosja): I on musí něco říci.

Saňa: Ech, je neomrzí takhle se každého dne hádat.

Tosj: Koho miluji, toho biji, Saňo.

Ivan: No právě.

Natalie: Už zase? Raději pijte. Nyní, pánové, víte co? Všichni usedneme.

Andrij: Nu tak. A co bude?

Natalie: Jen tak. Aby se v tomto bytě vždy tak dobře sedělo.

Ivan: A když se bude dobře státi, to se nehodí?

Natalie (zakrývá oči rukou, mlčí).

Andrij (ustrašene): Tasjo! Tobě něco je, špatně?

Natalie (hluboce vzdychajíc): Hlava se mi trochu zatočila.

Karpo: Víno se jí do hlavy vrazilo.

Natalie: Ano... Nu vše jedno, pánové. Budeme stát. Jenom pojďte, zazpíváme něco vážného, slavnostního, tichého... Zachtělo se mi něčeho takového vážného.

Ivan: „Jak umru“?

Natalie (zděšeně): Och ne, to nechci.

Karpo: Nu, tedy „Oj sedl výr“. (Zpívají.)

Natalie (přikrývá oči rukou. Náhle je odkrývá, blýská očima a hlasitě, zvučným hlasem křičí): Och, pánové, opila jsem se. Opila jsem se. Cha — cha — cha.

A Dosja stále nejde... Pánové, chci vás všecky, všecky... Opila jsem se a chci vás všechny líbat. Všechny, všechny. Tatínu, vás prvního. Vy — můj otče, já vás prvního políbím, políbím. (Vroucně ho líbá.) Tatíčku, můj tatíčku. Prosím tě, netrop si žertů z opilé. Opilý je jako dítě, že ano, otče? (K Andriji:) Nyní tebe, Aďo... Ty se nehněváš na svou ženušku, že se opila?

Andrij: Cha — cha — cha. Sám jsem opilý. (Udiveně:) Na mou věru, pánové, opilý. Toť znamenitě. Líbej mne, ženuško, líbej. Všichni jsme z radosti opilí. (Líbají se.)

Natalie: Saňo. Tebe líbám za pravdu. Ať žije pravda a Saňa s ní. (Líbá ji. K Tosjovi:) I tebe, ohníčku, za pravdu. Tys ohníček... (K Ivanu Stratonovýci:) I mračno naše, mračno... (Líbá jej.) To ještě není důkaz, až potom... cha — cha — cha. Oj, opilá... a Dosja nejde. Ještě Pulcheru. Půjdou políbit Pulcheru. (Volá ve dveřích:) Pulchero, Pulchero... Pojďte sem, chci vás políbit. (Smějí se.) Prosím, abyste se nesmáli. (Vchází Pulchera.)

Natalie: Pulchero, vy musíte také vypít na naši radost. A já vás políbím, Tosjo, dej Pulcheře šampaňského.

Tosj: S velkou ochotou. (Přináší je.)

Pulchera: A snad je to tak silné, že se opiju.

Tosj: Ne, od toho se jen zpívá.

Pulchera: E, když tak, tak ať i já zazpívám. Nu, nu, nalejte. Dej Bůh štěstí, zdraví a mnohá léta tomu domu.

Natalie (vážně): Dej Bůh, má Pulchero.

Pulchera (také vážně): Nechť kvete jako jaro a rodí jako země. Aby naše sudba byla jak ze studánky voda. Dej to Bůh. (Pije.)

Natalie: Dejž to Bůh.

Pulchera: Ale divné je nějaké. A dobré, jen aby ho bylo víc. (Vrací pohár.)

Natalie: A nyní já vás políbím a dávejte oběd. (Líbá ji.)

Pulchera: Tak dávat oběd?

Natalie: Ach, Dosja ještě nejde. Nu, proč se tam zdržela. Počkejme ještě chvilku, Pulchero. Ach, opila jsem se, pánové, až se mi hlava točí. (Usedá a schyluje hlavu na ruku.)

Andrij: Maminko, snad abys si trochu lehla?... (Natalie mlčí.) Slyšíš mne, maminko? Odpočiň si trochu, to víno ti z nezvyklosti vniklo do hlavy. (Ke všem:) Hle, i mně samému, jako by se zatočila. A vám, otče?

Karpo (mává s úsměvem rukou. Saňa a Tosj odešli na balkon. Ivan Stratonovyč zamračeně sleduje Natalii Pavlovnu.)

Natalie (povstává, pomalu, podivně se na všechny dívá, zastavuje se očima na Tosjovi a Sani, usmívá se a rovným, tichým hlasem praví): Ne, půjdu snad, vezmu kapky bobkovišnové Snad mne trochu uklidní. Velmi se mi to vrazilo do hlavy.

Andrij: Vezmi jich, maminko, vezmi. Jsi strašně bledá a oči se ti tak svítí, že je to až hrůza. (K otci:) Z nezvyklosti...

Karpo: To se rozumí ...

Natalie (pomrkává s klidným úsměvem na Saňu a Tosja): A těm právě naopak.

Andrij: Cha — cha — cha. E, těm právě naopak... A vám jak? Ivane Stratonovyči?

Ivan (chmurně): „Báječně.“ „Znamenitě.“

Andrij (dobrodušně vyhrožuje): Ne — ne. Již si posměch tropí.

Natalie (uchopivši se za srdce): Ne, nutno vzít kapek. (Pevně a rovně jde do svého pokoje. Cestou běže mokrý ručník.)

Andrij: Vezmi, maminko, vezmi. Ale doopravdy, tahle Dosja, jak někam odejde, jakoby až pro smrt šla. Já bych už na mou věru obědval. Saňo, není vidět Dosju?

Karpo: Ale nepřekážej jim.

Andrij: I nic.

Saňa: Dosju? Ne, není viděti.

Andrij (potutelně): Snad abyste ji šel hledat, Ivane Stratonovyci?

Ivan Stratonovič (mlčky pohrdavým pohledem se naň dívá).

Karpo: Sama přijde, nezabloudí.

Andrij: Proč se na mne tak díváte? (Z komnaty Natalie Pavlovny najednou je slyšet strašný křik.)

Andrij (vzchopiv se ulekaně): Co je to? (Všichni vrhají se ke dveřím jejího pokoje.)

Natalie (vybíhá bledá, vrhá se k Andrijovi s mokrým ručníkem v ruce): Ado... nic... nelekej se. Na, na hlavu...

Andrij: Co se stalo? Proč jsi křičela?

Natalie (potácejíc se): Saňo, tu máš... Na hlavu jemu... Rychleji... rychleji...

Saňa (běže ručník, klade na hlavu Andrijovi): Oj, Bože... Andrijku... Andrijku. (Sama pohlíží na Natalii Pavlovnu.)

Andrij (bráně se): Pusť mne! (K Natalii Pavlovné:) Co je s tebou? Co se stalo?

Natalie: Saňo... Drž mne... nic... já... já se zmýlila. Já místo kapek... vypila jsem kyanid draselnatý... Saňo... hlavu jeho...

Andrij (pomalu celý se zhrucuje a padá k zemi).

Tosj (k Natalii): Tasjo! Ó Bože!

Ivan (vrhá se k Natalii, vztekle k Tosjovi): K lékaři!

Rychleji!

Natalie: Tosjo... Pamatuj na slib... (Strašně se mučí, ale jen slabě sténá.)

Tosj (chápe se za hlavu a vybíhá z pokoje).

Natalie (tiše k Ivanu): Toť důkaz... nyní věříš?

Chraň je... Och... (Vypíná se a umírá.)

Andrij (sedí na zemi, tupě, hloupě s vyvalenýma očima).

Saňa (s hrůzou tiskne mu na hlavu ručník a šeptá): Bože můj... Bože můj...

Karpo (ustrnul na jednom místě. Rychle vbíhá Dosja. Vidí vše a zkamení.)

(Opona.)

Volodymyr Vynnyčenko.

Ukrajinské písemnictví není na západě téměř známo. Přičin je mnoho, nejen obecné podceňování východu na západě evropském; vypočítávati je však nebude. Nyní bude rozhodně jinak, duch demokracie i tu bude „přehodnocovati hodnoty“. U nás v Čechách všímal jsme si odjakživa věci ukrajinských, vždyť jsme sousedy. Již Dobrovský uvítal první knihu ukrajinskou nové doby, Kotljarevského „Eneidu“, Čelakovský překládal Metlynského, Kostomarova, Šaškevyče, záhy poznali jsme největšího pěvce Ukrajiny Tarase Ševčenka; z novějších a nejnovějších autorů ukrajinských přisvojila si naše literatura v překladech díla básnířky Lesy Ukrajinky, Ivana Franka, povídka Kocubyňského, Kobylanské i Jackiva. Ani Volodymyr Vynnyčenko není u nás tak docela neznám. „Slovanský přehled“ A. Černého pilně si všímal jeho činnosti a sbírka „Tisíc nejkrásnějších novel“ přinesla jeho povídku „Student“.

Vynnyčenko jest mezi současnými spisovateli ukrajinskými rozhodně nejpopulárnější. K literární slávě pomáhal mu nejen jeho veliký talent spisovatelský, ale i jeho ohromná plodnost. Vynnyčenko psal také rusky a získal si i mezi ruským čtenářstvem veliké obliby. Povídka jeho „Čestnost vůči sobě“ (Čestnost s soboju), otištěná v pátém ročníku almanachu „Zembla“ (Země), byla kritikou označena za nejlepší z celé knihy. Rusové překládali si díla mladého autora (Vynnyčenkovi bude letos teprve čtyřicet let) z ukrajinskiny, a naopak zase krajané jeho překládali si jeho díla ruská.

Kdybychom si měli odpověděti na otázku, v čem tkví kouzlo velikých úspěchů talentu Vynnyčenkova, mohli bychom prostě poukázati na obdobný zjev literární, na Maksima Gorkého; v Rusku dobře vycitili toto příbuzenství a nazývali Vynnyčenka „ukrajinským Gorkým“. Oba autory pojí vřelý cit sociálně revoluční a činí je nadšenými mluvčími své doby, stejně spojuje oba i jejich vrozený, rudimentární talent pozorovatelský, který tak oživuje typy jejich povídek a románů a konec konců i jejich dramat. Oba jsou mistry v realistické drobnomalbě a udivují pronikavostí zornu duševypněného.

U Vynnyčenka ukázal bych zvlášť na význačnou schopnost využití esteticky psychologických kontrastů. Jest jistě příznačné, že jednu svou povídku také nazval „Kontrasty“. Život lidský jest mu stálým sporem a svárem takových protiv a on jako umělec hledá usilovně z nich východisko. Nalézá je — takovým východiskem je mu cit sociální, láska k lidem. Touží najít filosofii, která by „naučila lidí býti šťastnými“, jak praví v povídce „Kontrasty“. Zde jí, tuším, nalézá.

Z přečtených povídek Vynnyčenkových vyzdvihuji tu větší črtu „Stádo“ (Holota), truchlivý, ale mohutný obraz života selského proletariátu na Ukrajině, z románu velké dílo, vydané r. 1912 rusky s názvem „Na věsach žizni“ (Na vahách života); ukrajinsky vyšlo, tuším, s názvem „Rivnovaha“. Líčí život ruských emigrantů v cizině, život bídny, hnusný. Poslední román Vynnyčenkův „Chci“ (Choču) líčí život ukrajinské inteligence a zabývá se analysou citu, v době války obrozeného: citu národního v duši pomstěného vzdělance, probuzení vřelého vlastenectví v duši člověka zlhostejnělého. Zde Vynnyčenko umělecky zpracoval zážitky, jichž nabyl v revolučním kvasu jako politik, jako první předseda ministerstva republiky ukrajinské. Po zavedení skoropadštiny pravil v jedné své řeči v Kijevě: „Naše inteligence se přesvědčila, že bez národnostního probuzení nemůže býti úspěšného boje pracujících tříd za osvobození sociální.“ Tento dilemmatický problém zajímal Vynnyčenka velmi intensivně, jak svědčí i jeho poslední drama „Mezi dvěma silami“ (Míz dvoch sil), jehož hrdinka padá v zápase ukrajinství a bolševictví, když byla marně usilovala spojiti obě ve své duši i ve svém životě.

A právě tak jako v tomto posledním dramatě Vynnyčenkovi lámou kontrasty duši i život hrdinné ženy, veliké láskou k národu i k lidstvu, tak i ve „Lži“ (Brechňa), jež je prvním úspěšným dramatem autorovým, lámou hrdinky kontrasty, sjednocované velikou láskou. Natalie jest opravdu hrdinský charakter, jedinečný charakter ženský svého způsobu. Odvaha, s jakou Vynnyčenko tento charakter po stránce psychologické vzbuzoval, je prostě úžasná. Jsem přesvědčen, že divadelní reprodukce také u nás jen potvrdí tento úsudek. Provedení „Brechni“ v petrohradské císařské činohře setkalo se s mimořádným úspěchem.

F. Tichý.

Tiskem firmy
Koppe-Bellmann, ake. spol.,
Praha-Smíchov.